

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra technické a informační výchovy

Bakalářská práce

Barbora Hejduková

**Informační zabezpečení pro rozhodování žáků ZŠ
o vzdělávací a profesní dráze**

Olomouc 2015

Vedoucí práce: Mgr. Martin Havelka, PhD.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracovala samostatně, s využitím uvedených zdrojů.

V Praze, dne:

Podpis:

Poděkování

Ráda bych poděkovala všem, kteří mi pomohli vytvořit tuto práci, zejména pak děkuji panu Mgr. Martinovi Havelkovi, Ph.D. za odborné vedení práce.

Obsah

Úvod.....	6
Teoretická část.....	7
1 Vývoj a současný stav rozhodování o volbě povolání	7
1.1 Definice používaných pojmů	7
1.2 Historie kariérového poradenství na území ČR.....	8
1.3 Kariérové rozhodování v životě žáka základní školy.....	8
1.4 Rozdíly v rozhodování žáků orientovaných na technické a humanitní obory..	10
2 Kariérové teorie.....	11
2.1 Strukturální teorie.....	11
2.1.1 Münsterbergova teorie.....	11
2.1.2 Hollandova teorie	11
2.1.3 Teorie osobnosti Myersové a Briggsové.....	15
2.2 Procesuální teorie	16
2.2.1 Ginzbergova teorie	16
2.2.2 Krumboltzova teorie.....	17
2.3 Shrnutí	18
3 Faktory ovlivňující volbu vzdělávací a profesní dráhy	19
3.1 Vstupní determinanty	19
3.1.1 Determinanty biologické.....	19
3.1.2 Determinanty psychologické	20
3.1.3 Determinanty sociální.....	20
3.2 Vnější faktory	21
3.3 Nepříznivé faktory.....	22
4 Instituce zabývající se problematikou profesní dráhy	23
4.1 Škola.....	25
4.2 Pedagogicko-psychologické poradny.....	25
4.3 Informační a poradenská střediska při úřadech práce	26
4.4 Webové portály o volbě povolání.....	26
5 Rámcový vzdělávací program - Oblast Člověk a svět práce.....	28
5.1 Cíle oblasti Člověk a svět práce	28
5.2 Tematické okruhy oblasti Člověk a svět práce	29
5.3 Metodické doporučení a standardy základního vzdělávání	30

6	Průběh volby povolání u žáků.....	31
6.1	Strategie výběru povolání	31
6.2	Speciální případy ovlivňující průběh volby povolání	33
	Empirická část	35
7	Dotazníkové šetření	35
7.1	Cíle a metody šetření.....	35
7.1.1	Výzkumné předpoklady	36
7.1.2	Předvýzkum	37
7.2	Zpracování a analýza získaných dat.....	38
7.3	Shrnutí a interpretace poznatků	54
	Aplikační část	59
8	Návrh projektu	59
8.1	Fáze projektu.....	60
8.1.1	Sebeurčení a stavba týmu.....	61
8.1.2	Týmy a zadání práce.....	62
8.1.3	Brainstorming a výklad	63
8.1.4	Realizace	63
8.1.5	Prezentace a reflexe	63
	Závěr	64
	Literatura a zdroje	65
	Seznam tabulek.....	68
	Seznam obrázků	69
	Seznam příloh.....	69

Úvod

Volba profesní orientace a vzdělávací dráhy je v životě učitelů, žáků i rodičů na základní škole významným mezníkem. Každý člověk absolvující povinné základní vzdělání v České republice se s ním nevyhnutelně musí setkat a vyrovnat.

V současnosti dochází k výrazným změnám ve společnosti, málokdo setrvává u jednoho zaměstnání celý život a rychleji než v minulosti se mění skladba oborů a požadavků trhu práce. Dospívající žáci, kteří prochází mnoha změnami jak fyzickými, tak i psychickými, teprve si ujasňují vlastní identitu a postoje, spatřují v podávání přihlášek na střední školy vlastně první samostatné a velmi náročné rozhodování (Mezera, 2008). K usnadnění rozhodnutí jim má ve výuce na základní škole pomoci vzdělávací oblast Člověk a svět práce zahrnutá v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání.

Hlavním cílem práce je vytvořit poznatkovou bázi problematiky profesního rozhodování z hlediska realizace výuky obecně technického předmětu na základní škole. Tento hlavní cíl bude naplněn postupnou realizací dílčích cílů. Dílčí cíle práce v teoretické části jsou: charakterizovat obsah RVP ZV a dostupné metodické materiály k tematickému okruhu Člověk a svět práce, uvést současná teoretická východiska z oblasti poradenství ve volbě střední školy a budoucího povolání, vymezit faktory ovlivňující rozhodování žáka. Dílčí cíle v aplikační části práce jsou: provést dotazníkové šetření mezi žáky odpovídající věkové úrovni a na základě analýzy výsledků pak vytvořit návrh projektu pro realizaci tématu volby povolání na ZŠ.

Teoretická část

1 Vývoj a současný stav rozhodování o volbě povolání

Teoretická báze sloužící jako podklad ke kariérovému rozhodování žáků má krátkou, avšak velmi dynamickou minulost spjatou s rozvojem psychologie a sociologie. Pro lepší pochopení historického kontextu v této kapitole uvádím krátký přehled vývoje kariérového poradenství na území České republiky. Následuje popis nynějšího stavu a všech momentů kdy dochází k rozhodovacímu procesu v životě žáka základní školy.

1.1 Definice používaných pojmů

V této bakalářské práci jsou používány následující odborné pojmy vycházející z práce autora Petra Hlad'a (2012):

- **Kariérové rozhodování** (career decision-making) proces jedincova hledání možných variant budoucí kariéry, porovnávání různých variant a finální výběr jedné možnosti.
- **Kariérové poradenství** (career guidance) institucionální odborná pomoc při výběru dalšího studia a možného povolání. Směřuje nejen k poskytnutí kvalitních informací, ale i k rozvoji kompetencí posilujících jedincovu schopnost se samostatně adekvátně rozhodnout (Kohoutek, 2008).
- **Volba povolání** (career choice) proces dlouhodobého utváření rozhodnutí o tom, co by daný jedinec chtěl v budoucnu vykonávat a výběr vzdělávací dráhy vedoucí k dosažení daného cíle.
- **Vzdělávací dráha** popisuje jaké stupně a druhy škol, případně jiných vzdělávacích institucí jedinec v průběhu života prochází
- **Volba další vzdělávací dráhy** vychází z pojmu vzdělávací dráha a označuje proces vedoucí k volbě konkrétního studijního oboru a střední školy. (Průcha, Walterová, Mareš, 2003)
- **Profesní orientace** dlouhodobý proces významný pro volbu povolání, kdy dochází k posuzování dovedností, schopností a hodnot, jedinec si určuje všeobecnou oblast zájmu, zpřesňuje předběžné návrhy a následně utváří reálný profesní cíl. (Průcha, Walterová, Mareš, 2003; Vendel, 2008)

1.2 Historie kariérového poradenství na území ČR

Jak uvádí autor Rudolf Kohoutek (2008), brzy po vzniku první republiky byla založena i *První česká poradna pro volbu povolání*, a to v Brně roku 1919. Ve dvacátých letech došlo k významnému rozvoji dalších poraden, jak široce zaměřených, tak i specializovaných, například vojenská, akademická (pro studenty středních a vysokých škol), poradna při Vítkovických železárnách nebo při Elektrických podnicích pražských (dnešní Dopravní podnik). Byla také vydána publikace *Správná volba povolání*, jež definovala, jaké byly požadavky na tehdejší přístup poradců.

Dle statistiky z roku 1933 moravské poradny pro volbu povolání vyšetřily 11,5 % dívek a 24 % chlapců z celkové české populace čtrnáctiletých adolescentů. Ve třicátých letech byly snahy o zmapování roční poptávky a nabídky dorostenců pro všechny studijní obory a také o sledování perspektivnosti daných oborů z ekonomického hlediska. V tomto období byla psychologická vyšetření v poradnách na takové úrovni, že k nim bylo přihlíženo při přijímání jak na střední školy, tak i do učebních oborů. Uchazeči, kteří neprošli vyšetřením, popřípadě nebyli uznáni za způsobilé pro výkon daného povolání, nebývali vůbec přijati. Jako zpětná vazba sloužila kontrola vykonávaná po prvním roce působení jedince na pracovišti. Tehdejší československé poradny měly až 94% úspěšnost v predikci praktického osvědčení uchazeče. Jejich rozvoj proto pokračoval, v roce 1939 bylo otestováno 34,6 % žáků končících základní školu. Poradny byly v provozu až do roku 1941 (Kohoutek, 2008).

Světová válka změnila politické uspořádání a s ním i náhled na rozložení pracujících osob na území ČR. Až do roku 1957 bylo kariérové poradenství ideologicky kritizováno, zejména kvůli individuálnímu přístupu, který kontrastoval s totalitní myšlenkou dokonale funkční beztrždní společnosti. Dětská psychologická poradna otevřená v roce 1958 v Brně byla prvním náznakem změny ve smýšlení odpovědných osob a započala vývoj poradenského systému do dnešní podoby (Kohoutek, 2008).

1.3 Kariérové rozhodování v životě žáka základní školy

Přestože je profesní a vzdělávací volba na konci základní školy obecně považována za nejdůležitější, není v životě jedince zdaleka první. K prvotnímu určení volby budoucího povolání mohou člověka nasměřovat kroky rodičů a to rozhodnutími, která činí již před nástupem dítěte na základní školu. Tím, jaká je zvolena základní škola, se vybírá i kolektiv, který bude žáka po dlouhou dobu provázet a spoluutvářet. Podle Dany

Bittnerové z Pražské skupiny školní etnografie (2005) je rozdíl v budoucím směřování žáků v této chvíli nejvíce závislý na socioekonomickém prostředí rodiny a s tím souvisejícím množstvím péče věnované budoucnosti dítěte.

Další volba nadchází po prvních dvou ročnících, ve chvíli, kdy esenciální dovednosti očekávané od základní školy, tedy číst, psát a počítat, jsou již zvládnuty. Nastává období profilace základních škol na jazykové, umělecké, s rozšířenou výukou informatiky či sportovní. Vzhledem k věku a kognitivním schopnostem žáka ve druhé třídě je i zde hlavním faktorem rozhodnutí rodičů, které mohou ovlivnit například materiální zázemí školy, možná šikana, odlišný pohled na vzdělávací program, stoupající jistota, že dítě zvládne dojíždění samo a jiné skutečnosti (Fous, 2012).

Na konci prvního stupně základní školy nastává zatím nejsložitější rozhodování. Otázka zda pokračovat studiem druhého stupně stejné základní školy, základní školy s jinou profilací, či osmiletého gymnázia. Poprvé se zde projevuje promyšlený vlastní názor dítěte podmíněný nejen vlivem učitelů a rodičů, ale i vrstevníků. Budoucnost žáka zde není ovlivněna pouze samotnou volbou, klíčovým je také případné zvládnutí či nezvládnutí přijímacích zkoušek, které může mít dopad na sebevědomí žáka a jeho další rozhodování. U vesnických malotřídek či jiných škol, které pátou třídou končí, je problematika volby zda osmileté gymnázium nebo druhý stupeň základní školy v jiné obci obzvláště palčivá. Častým názorem je, že osmiletá gymnázia jsou určena pro „chytřejší“ žáky a ze strany některých ambiciózních rodičů tak zde může vznikat nepříjemný tlak na dítě. Avšak z analýzy *Přidaná hodnota studia na víceletých gymnáziích ve světle dostupných datových zdrojů* (Straková, 2011) vyplývá, že je tento tlak zbytečný, neboť osmiletá gymnázia ve srovnání s dokončenými základními školami v kombinaci s gymnázií čtyřletými poskytují stejné vzdělání. Pro děti které se na zvolenou školu v páté třídě nedostaly, v jejich okolí se nenachází osmileté gymnázium, nebo z nějakého důvodu nebyly ještě rozhodnuty, nastává podobná volba ve třídě sedmé, kdy je možné ze základní školy odejít na šestileté gymnázium.

Výběr budoucího povolání a školy ve třídě deváté je další, pro absolventy základních škol tentokrát nevyhnutelnou, částí vzdělávacího procesu. V podstatě je výběr střední školy první samostatnou volbou v životě žáka a mnoho dospívajících v ní spatřuje jakéhosi strašáka, kterému se nějakým způsobem snaží vyhnout, ať už přesunutím odpovědnosti na rodiče, nahodilým výběrem nebo prostým následováním oblíbených spolužáků (Mezera, 2008).

Mnoho ze souvisejících negativních pocitů mladých lidí pramení i z nejistoty o tom, co by v dalším životě chtěli dělat. Přičemž se dá říci, že volba studia víceletého gymnázia může oddálit toto rozhodnutí na pozdější dobu a v případě mnoha studentů se tak i stane.

1.4 Rozdíly v rozhodování žáků orientovaných na technické a humanitní obory

Autoři Balcar, Havlena a Hlad'o v práci (2011) uvádí: „*Popsané rozdíly naznačují, že se dvě základní skupiny žáků odlišují v životních strategiích. Lze se domnívat, že žáci volící technické obory studia mají svými charakteristikami blíže spíše k materiální životní strategii, která spočívá v co nejrychlejší dokončení studia a získání vlastního příjmu jako symbolu dospělosti a samostatnosti, zatímco žáci volící humanitní studijní obory mají svými charakteristikami blíže statusové strategii, jež je založena na snaze o dosažení maximálně dostupného sociálního statusu, jenž je determinován vzděláním.*“

Dále také z uvedené práce vyplývá, že žáci preferující technické obory mají nižší profesní a vzdělanostní aspirace, a mají častěji sklon absolvovat školu s minimem námahy. Naproti tomu mají tito žáci často také jasnější představu o budoucím pracovním uplatnění a vzdělání, které je nutné k jeho vykonávání.

2 Kariérové teorie

Teoretickým rámcem pro popisování a zkoumání kariérového rozhodování jsou kariérové teorie. Žádná z těchto teorií ale sama o sobě není úplným a přesným popisem tak komplexního procesu, jakým toto rozhodování je. V následující kapitole budou zmíněny dva hlavní směry členění teorií a přiblíženy nejvýznamnější koncepty.

2.1 Strukturální teorie

Tento typ teorií se zaměřuje na praktické propojení jedince a pracovního prostředí pomocí zhodnocení osobnosti a porovnání s požadavky světa práce, výsledkem pak je přiřazení osoby ke vhodné skupině možných povolání (Hlad'o, 2012).

2.1.1 Münsterbergova teorie

Průkopníkem v oblasti strukturálních teorií byl původem německý profesor na Harvardu, Hugo Münsterberg. Vytvořil systém, který jako jeden z prvních hodnotí osobnostní vlastnosti a schopnosti. Následně srovnává profil jedince se souborem vlastností důležitých pro výkon určitého povolání. Mimo inteligence, kterou nepovažuje za jedinou vypovídající hodnotu, testuje i paměť, jemnou motoriku či schopnost soustředění. Podle Münsterberga, stejně jako podle dalších autorů strukturálních teorií by výstupem správně provedeného porovnání pro jedince měla být volba uspokojivého povolání (Kohoutek, 2008).

2.1.2 Hollandova teorie

John Lewis Holland byl americkým profesorem sociologie a psychologie, který zformoval jednu z nejznámějších teorií profesního vývoje. Při její tvorbě vycházel z poznatků svého předchůdce Donalda Supera. V základních bodech pak Superova teorie říká, že lidé jsou odlišní ve svých osobnostních charakteristikách, zájmech a schopnostech, na základě těchto odlišností je každý kvalifikován pro celou řadu povolání vyžadujících právě určitou kombinaci daných vlastností. Preference člověka se mění v čase a se získáváním životních zkušeností (Super, 1953 in: Mezera, 2005).

Na podkladu těchto myšlenek Holland sepsal deset základních tezí své teorie:

„1. Jedince je možné charakterizovat podle jeho podobnosti s jedním nebo několika typy osobnosti. Čím větší je shoda s jedním osobnostním typem, tím spíše jedinec vykazuje rysy osobnosti příslušného typu.

2. Osobnostní typologie má svůj protipól v typologii modelů pracovních prostředí. Každý z osobnostních typů stejně jako modelů prostředí je konceptuálně a empiricky definovatelný podle charakteru výkonnosti, pozadí a vývoje osobnosti, cílů, hodnot, rolí, sociálních preferencí a averzí, selfkonceptu, vzdělávacích a profesionálních cílů.

3. Prostředí, ve kterém jedinec žije, je možné popsat charakteristikou jednoho či více modelů prostředí.

4. Mezi typologií osobnosti a typologií prostředí existuje určitý vzájemný vztah, který umožňuje jistou míru predikce.

5. Volbu povolání lze chápat jako výraz osobnosti jedince.

6. Platnost většiny zájmových testů je založena především na pracovních stereotypch, které převládají v různých povoláních.

7. Tyto pracovní stereotypy mají velmi důležitý psychologický a sociologický význam.

8. Osoby vykonávající povolání v určité profesní skupině, vykazují podobné osobnostní charakteristiky stejně jako i podobný profesionální vývoj.

9. Proto tyto osoby reagují ve stejných situacích podobným způsobem a řeší většinu problémů právě díky podobné osobnostní připravenosti.

10. Spokojenost, stabilita a výkonnost v povolání závisí především na souladu mezi profilem osobnosti a podmínkami pracovního prostředí.“ (Holland, 1959 in: Mezera 2005).

Podle Hollanda se většina lidí řadí do jednoho ze šesti osobnostních typů, které v souladu s touto teorií vymezují autoři Balcar, Havlena a Hlad'o (2011):

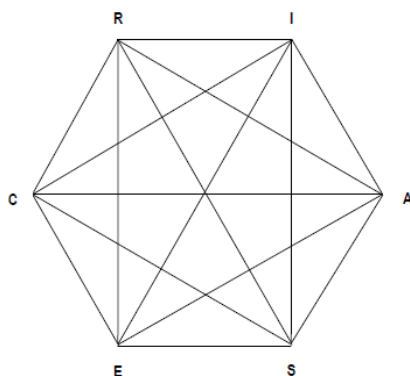
- **praktický typ osobnosti (manuální)** – technicky založený a manuálně zručný, preferující rutinní činnosti s materiály, surovinami, stroji, rostlinami či zvířaty.
- **zkoumající typ osobnosti (intelektuální)** – vědecky a matematicky založený, preferující logické myšlení a individuální práci, se zájmem zkoumá věci kolem sebe a snaží se jim porozumět.
- **umělecký typ osobnosti (estetický)** – tvůrčí a umělecky založený, preferující sebevyjádření a nerutinní činnosti přinášející nové věci.
- **sociální typ osobnosti (suportivní)** – pedagogicky a sociálně založený, preferující společnost druhých, pomáhají ostatním řešit potíže.
- **podnikavý typ osobnosti (podnikavý)** – organizačně založený, preferující veřejné vystupování a vedení druhých, zajímá se o politiku a finance.
- **tradiční typ osobnosti (konformní)** – administrativně a obchodně založený, preferují práci podle pravidel a řádů, logicky uspořádávají dokumenty.

Holland dále rozdělil pracovní prostředí na skupiny odpovídající osobnostním typům, toto členění prezentuje tabulka 1 převzatá a upravená podle knihy Zvolil jsem si techniku. Proč?.

Tabulka 1 Charakteristika typů pracovního prostředí (Balcar, Havlena, Hlad'o, 2011)

Pracovní prostředí	Typy povolání	Oblasti práce	Obvyklé činnosti
Praktické (R)	řemeslně-technické	odborná řemesla, technické obory, profese ve veřejných službách, práce venku, zpracovatelské a důlní obory	pohybové, manuální nebo technické činnosti, práce s předměty, stroji, nástroji, rostlinami, zvířaty, pracovní činnosti prováděné venku
Zkoumající (I)	vědeckovýzkumné	vědecká, intelektuální a některá technická povolání, vědecké obory a veřejné služby	pozorování, studium, zkoumání, analyzování, vyhodnocování jevů, procesů a řešení problémů, vědecké, intelektuální činnosti
Umělecké (A)	umělecko-tvořivé	umělecké, literární a hudební obory a řemesla, výtvarné polygrafické obory a povolání	umělecké činnosti a umělecká tvorba, využívání intuice, představitivosti, tvořivosti
Sociální (S)	vychovávací a pomáhající	výchovná, pedagogická a sociální povolání spojená s péčí o ostatní ve veřejných službách	vzdělávání, informační a poradenské činnosti, lékařství, pomáhající činnosti, pomoc lidem
Podnikavé (E)	řídící a podnikové	manažerské, organizační a obchodní obory, prodejní a odbytové služby, veřejné služby a politika	řízení, ovlivňování a přesvědčování lidí, obchod, prodej
Tradiční (C)	administrativně-správní	úřednické, kancelářské a administrativní obory, veřejné služby, obchodní obory, administrativa	systematická a přesná práce s fakty, čísla, data, administrativní činnosti s důrazem na detaily

Při praktické aplikaci teorie se pomocí psychometrických nástrojů vyhotoví osobnostní profil a profesní preference člověka, porovnájí se a přiřadí k Hollandovu hexagonálnímu modelu osobnosti a pracovních prostředí (viz obrázek 1). Podle modelu se pak určí vhodné skupiny povolání.

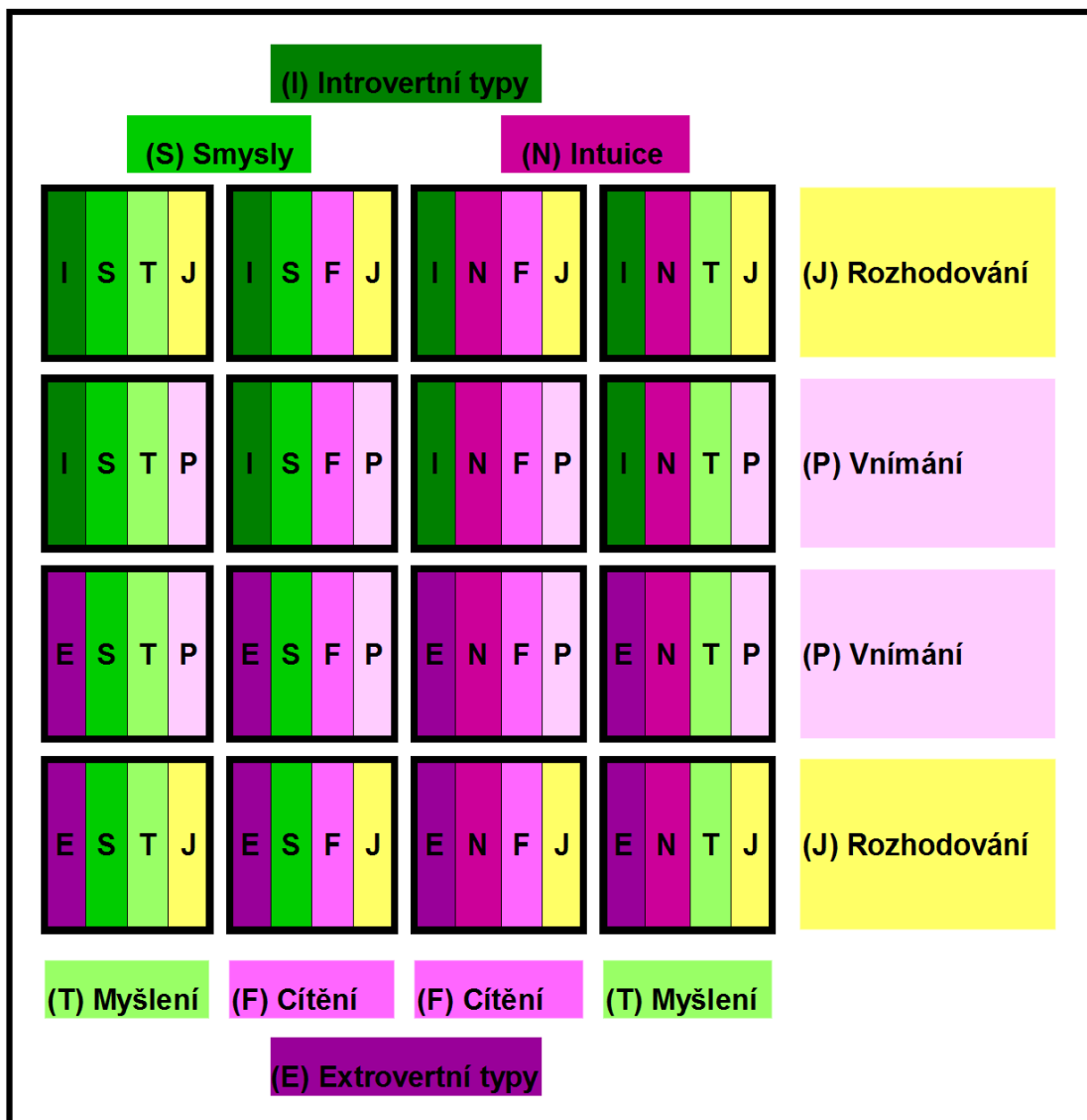
Obrázek 1 Hollandův hexagonální model osobnosti a pracovních prostředí (Mezera, 2005)

2.1.3 Teorie osobnosti Myersové a Briggsové

Typologie dvou amerických psychologek, Katharine Briggsové a její dcery, Isabel Myersové, často známá také pod názvem Myers-Briggs Type Indicator (MBTI). Podle Vendela (2008) tato teorie neslouží pouze k testování v souvislosti s kariéerním poradenstvím, ale často i v personalistických dotaznících či v psychologii.

Základem této typologie je členění osob na dvou škálách, z nichž první škála určuje způsob získávání informací, zda jedinec více preferuje smyslové vnímání a fakta nebo teorie a odhady, a druhá škála jak člověk vnímá okolní prostředí, zda je osoba více extrovertní či introvertní. Další doplňující škály řeší styl zpracování informací na rozhraní mezi příklonem k myšlení či cítění a životní styl přiklánějící se spíše k pečlivému úsudku či okamžitému vjemu. Produktem rozčlenění je šestnáct typů osobnosti, k nimž náleží katalog možných povolání. (Viz tab. 2)

Tabulka 2 Typologie osobností podle Myersové a Briggsové

2.2 Procesuální teorie

Tyto teorie popisují profesní orientaci jako celoživotní rozhodovací proces. Zaměřují se na poznání zákonitostí takového procesu a faktory, které ho ovlivňují (Hlad'o, 2012).

2.2.1 Ginzbergova teorie

Eli Ginzberg byl profesorem ekonomie a spolu se svými kolegy S. W. Ginsburgem, S. Axelradem a J. L. Hermou začal používat dynamické chápání kariérového vývoje jako protiklad k jednorázovému rozhodnutí. Důležitým prvkem jejich teorie je názor, že všechny profesní volby jsou výsledkem kompromisu mezi subjektivními osobními faktory a vnějšími podmínkami světa práce (Hlad'o, 2012).

Podle této teorie byly definovány tři etapy, kterými projde každý jedinec:

- **období fantazijní volby** (fantasy stage) – probíhá přibližně do 11 let, nejčastěji formou hry. Dítě si v tomto období představuje, čím bude, bez závislosti na realitě, je přesvědčené, že se ve hře může stát čímkoli.
- **období pokusné volby** (tentative stage) – vyskytuje se v rozmezí 11 až 17 let, je charakterizováno postupným přechodem k realitě. Postupně se jedinec seznamuje s požadavky jednotlivých profesí, pokouší se o sebezpoznávání a sebehodnocení, avšak ještě nemá dostatečné znalosti z oblasti světa práce, nejdůležitějšími faktory pro volbu jsou v této chvíli zájmy, osobnostní předpoklady a hodnoty.
- **období realistické volby** (realistic stage) – trvá od 17 let po ranou dospělost, dochází ke komplexnímu poznání a člověk už je schopen zvážit subjektivní i objektivní faktory při volbě povolání (Hlad'o, 2012).

Tato práce se zaměřuje na adolescenty v období pokusné volby, kdy jedinec teprve přechází k poznávání skutečného světa práce a sny se mění v reálné odhady vlastních možností. Přesto je společenský a sociální tlak na provedení formální volby ovlivňující celý zbytek života člověka v tomto období velmi vysoký. Instituce zabývající se problematikou kariérní volby se snaží tento tlak a z něho plynoucí stresové stavy snižovat.

2.2.2 Krumboltzova teorie

John Krumboltz je žijící autor, který popisuje vznik vzdělávacích a profesních preferencí na základě odlišné osobní zkušenosti vyplývající z rozdílného vnímání a zpracování informací či vnějších podnětů. Podle Krumboltze (Balcar, Havlena, Hlad'o, 2011) na volbu povolání jedince působí čtyři oblasti vlivů, kterými jsou: genetické předpoklady a speciální schopnosti, podmínky životního prostředí a události, zážitky učení, dovednosti v úkolovém přístupu (jejich kategorizace viz tabulka 3, převzatá a upravená podle knihy Zvolil jsem si techniku. Proč?)

Tabulka 3 Krumboltzovo členění vlivů na volbu povolání (Balcar, Havlena, Hlad'o, 2011)

Vlivy	Faktory, kategorie, případy a podmínky
Genetické předpoklady a speciální schopnosti	Rasa, pohlaví, fyzický vzhled a znaky, inteligence a speciální schopnosti
Podmínky životního prostředí a události	Sociální politika a postupy přijímání do vzdělávání a zaměstnání Možnosti volby povolání Pracovní právo a odborové směrnice Vzdělávací systém Technologický rozvoj Vzdělávací zkušenosti rodiny a její sociální a finanční zdroje Vlivy okolí a veřejnosti Přírodní události jako zemětřesení, období sucha, záplavy a hurikány
Zážitky učení	Instrumentální zážitky učení Asociativní zážitky učení
Dovednosti v úkolovém přístupu	

Genetické předpoklady a speciální schopnosti

Do této kategorie spadají neměnné prvky jako rasa, pohlaví, vzhled a inteligence, stejně jako prvky ovlivňované prostředím, například vlohy. Krumboltz zastává názor, že některé speciální schopnosti se mohou rozvinout jen za působení příznivých podmínek okolí.

Podmínky životního prostředí a události

Vnější faktory, na něž jedinec nemá přímý vliv, mohou působit jak záměrně, tak i mimoděk. Tyto faktory jsou výsledkem působení přírodních živlů nebo činnosti jiných lidí.

Zážitky učení

Kategorie zahrnující unikátní soubor zážitků každého jedince. Pozitivní i negativní zážitky, stejně jako zpětná vazba získaná během procesu vzdělávání může dle autora výrazně ovlivnit kariérové rozhodování.

Dovednosti v úkolovém přístupu

Působením všech výše uvedených faktorů v interakci vznikají dovednosti v úkolovém přístupu. Tyto mechanismy mohou působit obdobně při plnění zadání stejně jako při kariérovém rozhodování.

Z této teorie plyne, že ne všechny působící faktory lze ovlivnit, a že míra jejich vlivu je velmi individuální. Zajímavým výsledkem se jeví teze, že každý jedinec by měl být vystaven co největšímu množství různých zážitků učení, které mohou podpořit kariérové rozhodování (Balcar, Havlena, Hlad'o, 2011).

2.3 Shrnutí

Skupina strukturálních teorií přinesla prvotní poznatky o problematice typů osobností a možnostech přiřazení určité osoby na konkrétní pozici ve světě práce. Nevýhodou při aplikaci těchto teorií je jejich jednorázovost a nepřipouštění možnosti proměny jedince v čase. Druhá skupina teorií vnímající naopak kariérové rozhodování jako celoživotní proces se zdá být efektivnější, avšak pro přímé využití člověkem, který se snaží zorientovat ve vlastních schopnostech, neposkytuje jasné a přehledné výsledky.

Současným trendem je využití syntézy obou typů teorií pro usnadnění krátkodobých i dlouhodobých rozhodovacích procesů v oblasti volby povolání a profesní orientace. S ohledem na žáky devátých tříd základních škol lze říci, že se podle Ginzbergovy teorie řadí do období pokusné, nikoli realistické volby a tato vývojová hranice by měla být respektována.

Kariérové teorie a poznatky jejich autorů posloužily jako východisko pro tvorbu výukových a metodických materiálů k problematice volby povolání. V dotazníku zjišťuji, nakolik je aplikování takových materiálů efektivní a jaké množství potřebných informací se dostává k žákům. V aplikační části práce pak navrhuji za využití poznatků z kariérových teorií doplňující studijní podklady.

3 Faktory ovlivňující volbu vzdělávací a profesní dráhy

Rozhodování žáka je ovlivněno mnoha skutečnostmi, z nichž některé souvisí přímo s jeho osobností, výchovou a dovednostmi, zatímco jiné jsou závislé na žákově okolí.

3.1 Vstupní determinanty

Každý člověk má jiný soubor vlastností, dovedností a schopností, které mohou nasměrovat jeho životní dráhu. Tyto se nazývají vstupní determinanty. Vašátková a Fiala dělí determinanty podle Engelova bio-psycho-sociálního modelu na biologické, tedy určené lidským tělem, psychologické, vycházející z vlastní osobnosti a sociální, vyvinuté ve společenství kde žák vyrůstá (Vašátková a Fiala in: Podlahová, 2008).

3.1.1 Determinanty biologické

věk

S přibývajícím věkem se mění rozumové i fyzické schopnosti žáka a získává zkušenosti, což ovlivňuje kvalitu jeho výkonu a upravuje rozhodnutí. Čím je žák starší, tím více chce rozhodovat o své budoucnosti sám (Mezera, 2008).

pohlaví

Dnešní doba napomáhá genderové vyváženosti a faktem je, že volba povolání už není tak významně zasažena zažitými stereotypy. Nicméně rozdílný přístup ve výchově a vzdělávání chlapců a dívek může vést až k sebepodceňování v určitých oblastech a k nízkým studijním aspiracím (Wedlichová a Henzl, 2010). Biologické faktory však zůstávají neměnné, například: dívky jsou zdatnější ve verbálních projevech a čtenářské gramotnosti, naproti tomu chlapci mívají rozvinutější matematickou, logickou a prostorovou představivost (Šimíčková-Čížková, 2003).

zdravotní stav

Významným činitelem ve volbě budoucího povolání je osobní fyzická i psychická kondice. Přímo nebo zprostředkovaně žáka ovlivňuje mnohé od tělesných handicapů a zdravotních omezení, přes specifické poruchy učení nebo chování až ke zvládnutí stresových a zátěžových situací (Vašátková a Fiala in: Podlahová, 2008).

3.1.2 Determinanty psychologické

schopnosti

Každý člověk má vrozený soubor vloh, které lze výcvikem rozvíjet na různé schopnosti, namátkou schopnosti verbální, hudební, sportovní. Pro osobu s vlohou je snazší určitou schopnost, například hru na hudební nástroj, rozvinout než pro osobu bez této konkrétní vlohy, která musí do učení vložit více úsilí (Vaš'átková a Fiala in: Podlahová, 2008).

inteligence

Vícesložková rozumová schopnost logicky přemýšlet, řešit problémy, učit se a efektivně zvládat úkoly je často zmiňována jako nejdůležitější determinanta ke zvládnutí vzdělávacího procesu, avšak bez vnitřní motivace a pracovní kázně není dostačující (Kašpárková in: Podlahová, 2008).

motivace

Motivaci lze chápat jako psychický proces usměrňující chování jedince pro dosažení určitého cíle a uspokojení vlastních potřeb (Petrová, 2009).

temperament a charakter

Vlastnosti osobnosti určující způsob reagování a prožívání jedince. Temperament je vrozený, zatímco charakter člověka je určen výchovou a sociálním prostředím (Petrová, 2009).

3.1.3 Determinanty sociální

rodina a socioekonomické zázemí

Na úrovni vzdělání, na zaměstnání rodičů a na jejich socioekonomickém zázemí velmi silně závisí vývoj dětí už před příchodem do školy. Styl komunikace a slovní zásoba jedince je rodinou nejvíce ovlivněna. Dlouhodobě známým je i fakt, že rodiče s dobrým zázemím častěji věnují svým dětem více péče a mají větší zájem na jejich vynikajícím vzdělání (Bittnerová, 2005).

škola

Jednotlivé typy škol, jejich prestiž a rozdíl ve schopnostech vyučujících a materiálním zázemí mohou významně ovlivnit výsledky žáků (Bittnerová, 2005).

etnikum

Významnou determinantou je příslušnost k jakékoli minoritní skupině, která má odlišné hodnoty, jazyk či kulturu od většinové populace (Vaš'átková a Fiala in: Podlahová, 2008).

3.2 Vnější faktory

Vlivy působící na žáky lze dělit do mnoha kategorií, z nichž pro nás vhodným se jeví dělení na faktory vnitřní, související s osobou, které byly uvedeny v předchozím oddílu a vnější, zahrnující jedincovo okolí, které budou následovat.

kamarádi

V období puberty děti často dají na názor vrstevníků více než na rodiče či jiné dospělé. Tento faktor může působit jak pozitivně, tak i negativně, v závislosti na ambicích a socioekonomickém zázemí kolektivu (Mezera, 2008; Balcar, Havlena, Hlad'o, 2011).

volnočasové aktivity

Často významným prvkem pro volbu budoucího zaměření mohou být zájmové činnosti, které dítě nadchnou, a věnuje se jim už od malička. V případě, že se nestanou cílem, mohou alespoň přispět k fyzickému i psychickému rozvoji žáka, budování důvěry ve vlastní dovednosti (Wedlichová a Henzl, 2010).

poradenství, mimoškolní testování

Mnoho žáků očekává, že v deváté třídě absolvují „nějaké testy“ a paní poradkyně jim sdělí, co mají v životě dělat, jejich rozhodování tak bude usnadněno či omezeno na úzký výběr. Mohou tak vznikat různá zklamání a deziluze, když výsledkem testu je nějaká škála či soubor obecných doporučení (Mezera, 2008). Je-li obecný přehled očekávaným výstupem testování, pak může vhodně posloužit jako informační podklad pro další rozhodování.

veletrhy vzdělání a dny otevřených dveří středních škol

Pro některé budoucí studenty jediným zdrojem informací o budoucí střední škole je stánek na veletrhu vzdělávání, či prezentace během dne otevřených dveří. Poznatky z návštěvy školy nebo ze setkání na stánku by neměly být jediným prvkem rozhodování. Některé školy zde podávají informace jednostranně pozitivní, neúplné či zkreslené, některé se pro velký zájem potenciálních studentů nestíhají všem individuálně věnovat a zodpovídat dotazy.

Jak tvrdí autoři Balcar, Havlena a Hlad'o, (2011) někteří žáci po započetí studia na dané škole zjistí, že vlastně chtěli dělat něco úplně jiného, že studium je neúměrně náročné, nebo že škola zdaleka nemá tolik praxí a praktického využití jak slibovala.

Podobným skutečností se snaží zabránit metodické doporučení MŠMT k výuce vzdělávacího oboru Člověk a svět práce, které motivuje základní školy ke spolupráci se středními v rámci předmětu praktické činnosti. Jedním z jeho cílů je, aby žáci základní školy zjistili, jak funguje škola střední předtím, než do nějaké nastoupí.

3.3 Nepříznivé faktory

Výše zmíněné faktory neměly jednoznačně pozitivní či negativní dopad na rozhodování jedince. Podle taxonomie, kterou uvádí autoři Gati, Krausz a Osipow se lze snáze zorientovat v oblasti faktorů působících vždy nepříznivě, tedy překážek vyskytujících se při volbě povolání. Při výuce vzdělávací oblasti Člověk a svět práce by bylo vhodné zaměřit se na jejich eliminaci a snížení rizik volby povolání žáků (Hlad'o, 2012).

Hlavními prvky taxonomie jsou:

- nedostatečná připravenost pro volbu povolání,
 - nízká motivace,
 - nerozhodnost,
 - chybné domněnky,
- nedostatek informací,
 - nedostatek informací o procesu kariérového rozhodování a jeho jednotlivých krocích,
 - nedostatek informací o individuálním potenciálu,
 - nedostatek informací o světě práce, systému vzdělávání a dostupných alternativách,
 - nedostatek informací o způsobech získávání informací,
- inkonzistence kariérových informací,
 - inkonzistence kariérových informací zapříčiněná nespolehlivostí informací,
 - inkonzistence kariérových informací zapříčiněná vnitřními konflikty,
 - inkonzistence kariérových informací zapříčiněná externími konflikty (Gati, Krausz, Osipow, 1996).

Soubor faktorů působících na žáka při volbě byl použit jako jeden z podkladů při konstrukci dotazníku v empirické části práce.

4 Instituce zabývající se problematikou profesní dráhy

Vzhledem k tomu, že právo na vzdělání, zpřístupnění informací o něm a na poradenství dotýkající se této problematiky je zakotveno v Úmluvě o právech dítěte a v Listině základních práv a svobod, je v České republice mnoho institucí, které napomáhají naplňování požadavků zahrnutých v těchto dokumentech. V následující kapitole je proto uveden stručný popis těch nejvýznamnějších.

Podle autorů Balcara, Havleny a Hlad'a (2011) jsou rodina a škola nejdůležitějšími institucemi, které hrají roli v dlouhodobém procesu rozhodování o volbě budoucího povolání. V jejich knize *Zvolil jsem si techniku. Proč?* se lze dozvědět, že k realizaci volby významně přispívá názor matky, méně poté názor otce a až za oběma těmito vlivy se nachází informace získané při školní výuce, viz tabulka 4 zahrnující přehled všech významných vlivů působících na žáka. V tabulce jsou žáci rozděleni podle zvolených oborů klasifikace KKOV, a to na technické studijní obory (KKOV 1-3), obory zemědělské a zdravotnické (KKOV 4-5), a konečně obory humanitní (KKOV 6-8). Hodnoty uvedené v tabulce jsou průměrem odpovědí ze čtyřbodové škály od hodnoty velký vliv (1), přes střední vliv (2), malý vliv (3), až po žádný vliv či pominutí daného zdroje (4).

Tabulka 4 Analýza faktorů (Balcar, Havlena, Hlad'o, 2011)

	KKOV 1-3	KKOV 4-5	KKOV 6-8	Celkem
Já sám/sama, osobní názor a preference žáka	1,41	1,21	1,25	1,3
Záliba ve vybraném oboru	1,62	1,57	1,84	1,47
Dobrá možnost pracovního uplatnění po ukončení školy	1,85	1,82	2,11	2,05
Výše platu související s vybraným povoláním, očekávaný plat	2,19	2,14	2,24	2,21
Matka	2,3	2,24	2,19	2,24
Informace z internetu (odborné stránky, stránky školy)	2,33	2,07	2,2	2,24
Prostředí, v němž se povolání vykovává	2,39	2,09	2,27	2,3
Informace ze dne otevřených dveří středních škol	2,36	2,36	2,35	2,35
Náročnost studia oboru	2,56	2,28	2,42	2,46
Otec	2,42	2,41	2,53	2,47
Prestiž a náročnost povolání, na které se budu připravovat	2,67	2,42	2,45	2,53
Dostupnost škol s nabídkou tohoto oboru v blízkosti mého bydliště	2,65	2,55	2,45	2,53
Informace z jiných zdrojů (tisk, brožury, apod.)	2,77	2,6	2,66	2,7
Náročnost přijímacího řízení, šance na přijetí	2,94	2,66	2,7	2,79
Informace od učitelů ve škole	3,03	2,85	2,92	2,95
Příbuzný, známý, vzor z okolí	3,02	2,97	2,96	2,98
Exkurze do podniků, kde jsem mohl(a) vidět v praxi uplatnění mnou vybraného oboru	2,87	2,85	3,1	2,99
Kamarádi, spolužáci	3,05	2,95	2,99	3,01
Informace získané v rámci předmětů „Výchova k volbě povolání“ a „Úvod do světa práce“	3	2,86	3,05	3,01
Informace z prezentace SŠ a naší ZŠ	2,98	2,9	3,09	3,03
Informace od výchovného poradce ZŠ	3,17	2,95	3,1	3,11
Informace z veletrhu vzdělávání	3,17	3,15	3,21	3,19
Můj zdravotní stav	3,23	2,67	3,32	3,21
Omezená možnost výběru pro špatný prospěch	3,19	3,06	3,29	3,23
Sourozenci	3,39	3,19	3,28	3,31
Rodinná tradice povolání v rodině	3,42	3,42	3,48	3,45
Informace od poradce z Úřadu práce	3,46	3,48	3,46	3,46
Doporučení psychologa v rámci kariérového poradenství	3,57	3,57	3,54	3,55

4.1 Škola

Během školní docházky by se žák měl naučit mnoho praktických dovedností a nacvičit jejich uplatnění v životě. Mimo jiné i soubor dovedností a schopností souvisejících s uplatněním v pracovním prostředí. Na všech základních školách je proto povinný vzdělávací obor Člověk a svět práce, jehož obsah je rozveden v kapitole 5.

Každý žák preferuje nějakou pracovní činnost či zaměstnání, ať už z vlastního zájmu, rodinné tradice, či kvůli jiným faktorům. Z hlediska profesní orientace je pro každého žáka důležitý vyučovací předmět, se kterým tato oblast koresponduje. Vliv informací získaných od učitele preferovaného předmětu i rodinných tradic lze vidět v tabulce 4.

Jinou možností pro získání potřebných informací ve školním prostředí je školský poradenský systém, tedy výchovný poradce, případně školní psycholog. Během posledních ročníků základní školy probíhá mimo tematické výuky často také testování zaměřené na profesní vývoj žáků a exkurze do různých firem, které by žákům měly zprostředkovat vhled do reálného pracovního prostředí. I přes snahu, kterou školy této problematice věnují, se stává, že spektrum informací, které by se k žákům mělo dostat je příliš široké, skutečně předané informace nepostačují, a tehdy se dostáváme k dalším institucím, které se zabývají profesními drahami mladých lidí. K využití služeb jakékoli instituce musí být žák vnitřně motivován, měl by si uvědomovat důležitost procesu volby, protože bez přesvědčení o smysluplnosti není možné dosáhnout kvalitních výsledků (Podlahová, 2004).

4.2 Pedagogicko-psychologické poradny

Instituce sloužící především jako centra pro intervenci v případě studijních nebo psychologických obtíží žáka jsou dnes stále častěji využívané pedagogicko-psychologické poradny.

Hlavní náplní jejich činnosti v souvislosti s žáky devátých tříd je:

- diagnostika příčin a zpracování problémů negativně ovlivňujících vzdělávání žáka,
- nácvik dovedností a terapeutická pomoc v případě zvládnutí specifických poruch učení a chování,
- individuální práce se žáky, kteří mají adaptační obtíže během přechodu ze základní na střední školu,

- asistence a vedení dětí i rodin s osobnostními a vztahovými problémy ovlivňujícími vzdělávání žáka,
- individuální i skupinové kariérové poradenství pro žáky,
- konzultace a doporučení pro pedagogické pracovníky vzdělávající žáky, kterým je poskytována péče poradny (Gošová, 2011).

Do pedagogicko-psychologické poradny může žák přijít sám, na základě nasměrování rodiči, nebo na doporučení ze školy, která zaznamenává obtíže v průběhu vzdělávacího procesu.

4.3 Informační a poradenská střediska při úřadech práce

V resortu Ministerstva práce a sociálních věcí je Úřad práce ČR, instituce, která má pobočky ve všech krajských městech a kontaktní pracoviště ve všech bývalých okresech. Mezi aktivity, kterými se zabývá, patří: zprostředkování práce, rekvalifikací a jiných kurzů pro nezaměstnané, vyplácení finanční podpory a v neposlední řadě také poskytuje informační a poradenské služby. K tomuto účelu slouží mimo jiné Informační a poradenská střediska pro volbu a změnu povolání (dále jen IPS) zaměřená zejména na klíčovou volbu povolání mládeže. IPS poskytuje aktuální informace o síti středních škol a odborných učilišť, studijních a učebních oborů v celé ČR. Přibližuje klientům situaci na trhu práce, možnosti uplatnění absolventů zvolené školy, případně možnosti rekvalifikace. Dále také IPS pořádají pro základní školy besedy zaměřené na skupinové profesní poradenství (Informační a poradenská střediska při úřadech práce (IPS). In: Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí, 2005).

4.4 Webové portály o volbě povolání

Pro usnadnění rozhodování o volbě vzdělávací dráhy bylo vytvořeno mnoho internetových stránek, z nichž dvě nejznámější jsou program Průvodce světem povolání dostupný na adrese <http://www.occupationsguide.cz> a Informační Systém o uplatnění Absolventů škol (ISA+) dostupný na <http://www.infoabsolvent.cz>.

Průvodce světem povolání je část mezinárodního projektu sponzorovaného Evropskou unií, který poskytuje zejména rozsáhlou databázi povolání s fotografiemi a textovými informacemi. V této databázi lze rychle a účinně vyhledávat možné zaměstnání podle mnoha kritérií, porovnávat je vzájemně, třídit do skupin dle podobných činností a další.

ISA+ je součástí projektu „Kariérové poradenství v podmínkách kurikulární reformy“ Národního ústavu pro vzdělávání. Nabízí mimo jiné přehledné filtry vzdělávací nabídky, přehledy oborů a školních vzdělávacích programů, neplacené profitesty. Zajímavým prvkem jsou zde videoukázky práce a studia v technických oborech. Dříve bylo každoročně dostupné i CD „Kam na školu“ s programem ISA+ aktualizovaným na daný školní rok.

5 Rámcový vzdělávací program - Oblast Člověk a svět práce

V současnosti je výchozím dokumentem stimulujícím výuku dotýkající se problematiky volby střední školy a budoucího povolání oblast Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání nazvaná Člověk a svět práce. Tento dokument je závazným pro všechny základní školy a informace v něm obsažené se dostávají ke všem žákům. Ve stručnosti RVP vymezuje očekávané klíčové kompetence, kterými by po absolvování základní školy měly být: orientace v pracovních činnostech vybraných profesí, posouzení vlastních možností při rozhodování o volbě povolání a přípravy k němu směřující, využívání informačních a poradenských služeb pro získání vědomostí o vhodné formě dalšího vzdělávání a schopnost sebe prezentace ve formálním prostředí. Dále poskytuje učební témata zaměřená na trh práce, oblasti zaměstnání i podnikání, typy dalšího vzdělávání a základní možnosti sebepoznání a zhodnocení vlastních schopností a dovedností (Národní ústav pro vzdělávání, 2013b).

5.1 Cíle oblasti Člověk a svět práce

Z cílového zaměření uvedeného v RVP ZŠ (Národní ústav pro vzdělávání, 2013b)

v úvodu vzdělávací oblasti vyplývá, že je důležité vést žáky k:

- práci systematické, pečlivé a důkladné, neprováděné mechanicky, ale tvořivě a za použití vlastních nápadů k dosažení co nejlepšího výsledku;
- sebedůvěře, snaze o objektivní a nezkreslené poznávání světa a k zájmu o práci člověka, životní prostředí a využití techniky;
- správným pracovním návykům, využívání odpovídajícího vybavení a efektivnímu plánování činnosti;
- úctě k práci své i druhých a k odpovědnosti za dosažené výsledky vlastní i skupinové;
- chápání techniky jako neodmyslitelného pracovního prostředku
- spatřování práce jako možnosti k osobnímu rozvoji a naplnění;
- orientaci v různých možnostech pracovního uplatnění směřující k usnadnění vlastního profesního zaměření.

5.2 Tematické okruhy oblasti Člověk a svět práce

Vzdělávací oblast člověk a svět práce obsahuje na druhém stupni ZŠ osm tematických okruhů: *Práce s technickými materiály, Design a konstruování, Pěstitelské práce a chovatelství, Provoz a údržba domácnosti, Příprava pokrmů, Práce s laboratorní technikou, Využití digitálních technologií, Svět práce*. Z nichž pro všechny základní školy je povinný okruh Svět práce, dále školy vybírají podle svého zaměření a možností nejméně jeden další okruh (Národní ústav pro vzdělávání, 2013b). Následuje charakteristika okruhu Svět práce uvedená v tabulce 5, ostatní okruhy nebudou rozebírány, neboť nejsou předmětem této práce.

Tabulka 5 Vzdělávací okruh Člověk a svět práce (Národní ústav pro vzdělávání, 2013b)

SVĚT PRÁCE (závazný pro 8. a 9. ročník s možností realizace od 7. ročníku)

Očekávané výstupy

Žák

orientuje se v pracovních činnostech vybraných profesí

posoudí své možnosti při rozhodování o volbě vhodného povolání a profesní přípravy

využije profesní informace a poradenské služby pro výběr vhodného vzdělávání

prokáže v modelových situacích schopnost prezentace své osoby při vstupu na trh práce

Učivo

trh práce – povolání lidí, druhy pracovišť, pracovních prostředků, pracovních objektů, charakter a druhy pracovních činností; požadavky kvalifikační, zdravotní a osobnostní; rovnost příležitostí na trhu práce

volba profesní orientace – základní principy; sebepoznávání: osobní zájmy a cíle, tělesný a zdravotní stav, osobní vlastnosti a schopnosti, sebehodnocení, vlivy na volbu profesní orientace; informační základna pro volbu povolání, práce s profesními informacemi a využívání poradenských služeb

možnosti vzdělávání – náplň učebních a studijních oborů, přijímací řízení, informace a poradenské služby

zaměstnání – pracovní příležitosti v obci (regionu), způsoby hledání zaměstnání, psaní životopisu, pohovor u zaměstnavatele, problémy nezaměstnanosti, úřady práce; práva a povinnosti zaměstnanců a zaměstnavatelů

podnikání – druhy a struktura organizací, nejčastější formy podnikání, drobné a soukromé podnikání

Některá témata uvedená v tomto přehledu jsou žákům známa z jiných prostředí – od rodičů, ze zájmových činností, s jinými se setkávají poprvé.

Poslední zmíněná v tabulce je problematika podnikání. Často je v učebnicích doporučených pro výuku vzdělávací oblasti Člověk a svět práce velmi zúžena (viz například učebnice Člověk a svět práce ze série Praktické činnosti nakladatelství Fortuna). K této skutečnosti dochází z několika důvodů, z nichž nejvýznamnějším je složitost a obtížná uchopitelnost proměnlivých právních norem jak pro pedagogy, tak i pro samotné žáky.

5.3 Metodické doporučení a standardy základního vzdělávání

Vzhledem k velmi stručnému popisu požadovaných výstupů vzniklo k této problematice Metodické doporučení k výuce vzdělávacího oboru Člověk a svět práce na 2. stupni základních škol (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2015) směřující k podpoře výchovy k volbě povolání a k utvoření spolupráce mezi základními a středními školami. Toto doporučení uvádí jako nejdůležitější skutečnost, že nezávisí na tom, jaké tematické okruhy byly pro školu z RVP vybrány, protože všechny vedou k osvojení stejných vědomostí, dovedností, schopností, návyků a postojů, kterými jsou tyto: *„Na konci 2. stupně by měl žák dokázat stanovit, co bude dělat, obhájit proč, naplánovat práci, určit materiál, nářadí, náčiní a pomůcky, stanovit pracovní postup, v naplánovaném čase vyrobit/vykonat, co si předsevzal, nezranit se při tom, neplýtvat materiálem, nezničit nářadí, náčiní a pomůcky a v závěru by měl být schopen vyhodnotit kvalitu výsledku, efektivitu postupu a stanovit, co by příště udělal lépe. A to jak při samostatné práci, tak při práci v týmu. Současně by měl získat představu o možnostech a pravidlech uplatnění na trhu práce, představu o svých silných a slabých stránkách a sebedůvěru, pokud jde o vlastní pracovní schopnosti, schopnost dalšího rozvoje i své budoucí uplatnění“* (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2015).

Co se týká spolupráce základních se středními školami, z textu vyplývá, že je tato činnost oboustranně výhodná ať už k zaujetí žáků – budoucích studentů pro obory dané střední školy, pro ukázkou reálného fungování střední školy a získání informací k přechodu ze základní školy, nebo poskytuje možnost využít laboratoře a dílny kterými běžná základní škola nedisponuje.

Dále byly v roce 2014 zveřejněny Standardy základního vzdělávání vzdělávacího oboru Člověk a svět práce, které upřesňují obsah RVP a určují minimální hranici zvládnutí problematiky pro žáky (Národní ústav pro vzdělávání, 2013a). Nachází se v nich návrhy pracovních úloh k daným tématům a jejich očekávané výstupy (všechny úlohy týkající se tematického okruhu Svět práce jsou uvedeny v příloze 1).

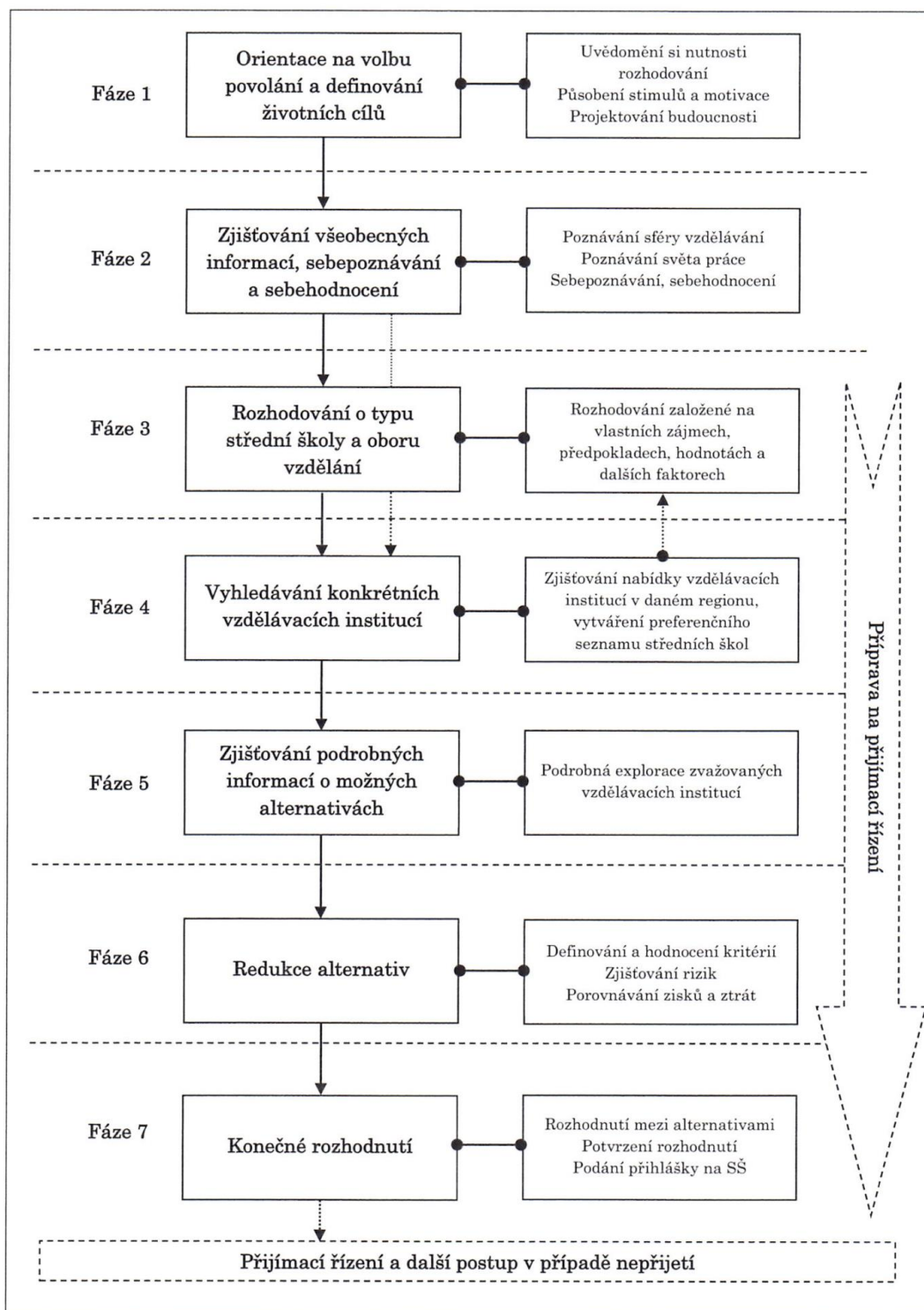
6 Průběh volby povolání u žáků

Vyplnění a odeslání přihlášky na střední školu je pouze posledním aktem v procesu utváření názoru na vlastní schopnosti a zájmy a následném výběru další vzdělávací dráhy a budoucího zaměstnání. Jak vyplynulo z výše uvedených kariérových teorií, volba povolání je dlouhodobý proces, jehož vrcholem je přechod ze základní na střední školu. Dále je proto uveden přehled všech dílčích částí vedoucích k volbě.

6.1 Strategie výběru povolání

Na obrázku 2 vidíme model sedmistupňové strategie výběru povolání, který reprezentuje obvykle ustálený postup myšlenkových pochodů žáků.

V první fázi dochází ke zjištění, že studium na základní škole končí a bude potřeba učinit neodložitelné rozhodnutí, jak a zda pokračovat ve vzdělávání. Jedním z hlavních faktorů působících na žákovo rozhodování jsou rodiče (Hlad'o, 2012). Druhým krokem je posouzení vlastních cílů a dovedností, a dále nezbytné získávání znalostí. Podle autora Mezery (2008) je v tomto období důležité zjišťovat informace od profesionálů pracujících v požadovaných oborech, neboť často mohou ovlivnit zkreslené představy žáků. Ve třetí fázi probíhá samotný výběr typu a oboru dalšího vzdělávání, je výstupem první a druhé fáze a určuje obecný cíl. Čtvrtým krokem je určení preferenčního seznamu konkrétních škol, které nejlépe odpovídají žákovu cíli a splňují i další podmínky, jako například dopravní dostupnost. Pátým krokem je následně detailní zkoumání jednotlivých škol, návštěva dne otevřených dveří či komunikace se studenty dané školy a podobně. Šestá fáze je kritické hodnocení a porovnávání jednotlivých škol dle zjištěných informací, plynule pak přechází ve fázi sedmou, kterou je konečný výběr jedné preferované vzdělávací instituce (Hlad'o, 2012).

Obrázek 2 Strategie kariérového rozhodování (Hlad'o, 2012)

6.2 Speciální případy ovlivňující průběh volby povolání

Výše uvedená sedmistupňová strategie výběru povolání není aplikovatelná na všechny žáky. Obtíže nastávají zejména v několika případech, kdy je pomoc výchovného poradce či pedagoga obzvláště vhodná a dokáže předejít možným psychickým újmám a vzdělávacím problémům dotčených žáků. Jedná se o jedince: nerozhodné, s nereálnými aspiracemi, multipotenciální.

nerozhodní žáci

Podle Vendela (2008) je nerozhodnost při volbě problémem, se kterým se potýká až 60 % adolescentů. Příčiny nerozhodnosti dělí na tři typy, z nichž první je nerozhodnost vývojová, související s psychickou nezralostí žáka, druhá je nerozhodnost situační, kdy žák získává pocit nepříjemného tlaku okolí a volbu z nedostatku informací odkládá, a třetí, chronická nerozhodnost vyplývá z dlouhodobějších osobnostních problémů a úzkostí. Jako řešení autor uvádí vždy individuální intervenci u klientů, avšak tito musí projevit zájem o změnu.

žáci s nereálnými studijními aspiracemi

Nerealizovatelnost studijních aspirací může být zapříčiněna zejména čtyřmi důvody: nedostatečnými schopnostmi žáka, špatným prospěchem, nízkým počtem míst v konkrétním studijním oboru, nebo zdravotní nezpůsobilostí (Vendel, 2008). Z výzkumu Pražské skupiny školní etnografie vyplývá, že jednou z vhodných metod ovlivnění nereálných aspirací je citlivá práce s žáky, poskytování mnoha kvalitních informací o různých alternativách a naznačení možných obtíží zvoleného studia (Bittnerová, 2005).

multipotenciální žáci

Ti, kteří mají předpoklady uspět ve více oblastech pracovního trhu, jsou často nuceni k negativním rozhodnutím, které je nutí vybrat si z více možných kariérních alternativ jen jednu. Následky tohoto rozhodnutí pak vyvolávají nepříjemné pocity ohledně znemožnění rozvoje ostatních možností a nadání. Nejvýznamnější skupinou, které se dotýká problém multipotenciality jsou nadaní žáci. V souvislosti s výjimečnými schopnostmi dochází k častému tlaku okolí na jedince, který tak získává strach ze selhání a ztrácí motivaci k rozhodování. Častou obtíží je také velmi raná specializace,

která později může znemožnit začlenění do běžného sociálního života. Klíčovými prvky ve volbě další vzdělávací dráhy u multipotenciálních žáků se tak stávají: vyhledávání netradičních studijních oborů a zaměření, které mohou vést k motivující seberealizaci žáka, práce se zažitými genderovými stereotypy, psychologická pomoc ohledně sebepodceňování a nejistoty týkající se volby pouze jednoho studijního oboru. (Vendel, 2008).

Výuka vzdělávací oblasti Člověk a svět práce má své nezastupitelné místo mimo výchovné a kariérní poradenství. Při srovnání s tematickým okruhem Člověk a svět práce vidíme, že učivo uvedené v RVP vhodně doplňuje jednotlivé fáze výběrové strategie a snaží se napomoci při rozhodování žáků. Zjišťováním toho, do jaké míry se tak skutečně děje se zabývá empirická část této práce.

Empirická část

7 Dotazníkové šetření

V této části práce se zabýváme realizací výzkumné sondy zjišťující strategie rozhodování žáků devátých tříd ZŠ o vzdělávací a profesní dráze.

Realizace tohoto záměru má čtyři části:

- stanovení cílů, výzkumných otázek a předvýzkum
- vlastní dotazníkové šetření
- zpracování a analýza získaných dat
- shrnutí a interpretace poznatků

7.1 Cíle a metody šetření

Hlavním cílem výzkumu je zmapovat reálný stav informovanosti o volbě povolání u žáků devátých tříd základní školy.

Díličními cíli směřujícími k naplnění hlavního cíle jsou:

- zjistit rozdělení preferencí jednotlivých typů škol mezi žáky,
- zjistit, kolik žáků bude skládat přijímací zkoušky,
- zjistit, zda žáci chápou možnost podání další přihlášky jako záložní variantu nebo jako alternativu k první volbě,
- zjistit, v jaké míře ovlivňují rodiče a škola rozhodování žáků a kdy k tomuto rozhodování dochází,
- zjistit, zda informace, které žáci dostávají ve škole, odpovídají struktuře informací v kurikulárních dokumentech a v jakých oblastech jim připadají nedostatečné,
- zjistit, jaké další / doplňující informace žáci preferují,
- zjistit, jaká je míra spokojenosti žáků s provedenou volbou.

K naplnění hlavního cíle výzkumu byla použita dotazníková metoda. Výhodami zvolené metody jsou časová i finanční nenáročnost a vysoká míra anonymity při sběru dat, výsledky je následně možné efektivně analyzovat. Je však důležité akceptovat i nevýhody použité metody, kterými jsou zejména subjektivita a možné zkreslení odpovědi, malá návratnost dotazníku (Giddens, 2013).

Pro tvorbu a šíření dotazníku bylo použito webové rozhraní aplikace Survio. Přístup k dotazníku je možný pouze přes unikátní odkaz, čímž jsou eliminovány možnosti náhodného vyplnění dotazníku osobou mimo požadovaný výzkumný vzorek. Aplikace Survio poskytuje možnost asistované tvorby grafů a statistik na základě odpovědí v dotazníku a následně export dat pro další zpracování. Plné znění všech otázek se nachází v příloze 2.

Stanovené otázky řadí dotazník do kategorie polostrukturovaných, je zde podíl jak otázek uzavřených s omezeným rozsahem odpovědi, tak i otevřených s možností získání podrobnějších dat (Giddens, 2013). Celkem bylo využito 15 otázek uzavřených, 3 otevřené a jedna otázka se škálou odpovědí.

7.1.1 Výzkumné předpoklady

Ke stanoveným otázkám byly pro interpretaci dat stanoveny výzkumné předpoklady vycházející z podkladů zmíněných kariérových teorií, znalostí o procesu kariérového rozhodování a faktorů ovlivňujících průběh volby povolání u žáků.

předpoklad 1

Vzhledem ke zkoumanému vzorku žáků se domníváme, že více než 50 % respondentů bude preferovat jako další vzdělávací dráhu střední školu s maturitou avšak odborného zaměření, nikoli gymnázium. Vzhledem k dlouhodobě nízkým platům absolventů učňovského školství předpokládáme, že si učební obor bez maturity vybere méně než 10 % respondentů.

předpoklad 2

Společenský a sociální tlak působící na pubescenty v období volby, obtížná situace v případě neúspěchu a další faktory nutí žáky vybírat si jako druhou alternativu vzdělávací dráhy školu, na které budou s vyšší pravděpodobností úspěšní v přijímacím řízení. Domníváme se proto, že nadpoloviční většina respondentů volí druhou školu takovou, na kterou nebudou muset skládat přijímací zkoušky.

předpoklad 3

Ve volbě střední školy nehraje při rozhodování roli pouze žákovo objektivní sebehodnocení, ale i rodiče, přátelé a vyučující. Předpokladem tedy je, že alespoň pro třetinu zúčastněných jsou rodiče a přátelé významným faktorem, učitelé a výchovní poradci pak alespoň pro 10 % respondentů.

předpoklad 4

Vzhledem k dlouhodobosti trvání procesu kariérového rozhodování se domníváme, že zodpovědnější žáci se nejméně v 15 % případů o tuto problematiku začnou zajímat dříve, než na počátku deváté třídy ZŠ. Naopak existují i žáci mnohem méně orientovaní na přemýšlení o budoucnosti a proto lze předpokládat, že nejméně 10 % dotazovaných řeší otázku volby na poslední chvíli, tedy v druhém pololetí deváté třídy.

předpoklad 5

Rodiče hrají v kariérovém rozhodování dítěte významnou roli, je však možno říci, že nejméně v 20 % případů tak činí spíše výchovou a osobním příkladem, než přímým společným řešením problematiky volby povolání s dítětem.

předpoklad 6

Přestože jsou kurikulární dokumenty v náplni vzdělávací oblasti Člověk a svět práce dobře orientované, je možné, že ne ke všem žákům se dostávají potřebné informace z vyučování v dostatečné míře. Je možno předpokládat, že alespoň ve 20 % případů žáci neporozuměli probírané problematice dostatečně, nebo se v jejich škole neprobírala vůbec.

7.1.2 Předvýzkum

Vzhledem ke složitosti otázek byl proveden předvýzkum formou pilotáže aplikované na žáku a žákyni deváté třídy. Pilotáž slouží k ověření srozumitelnosti a pochopitelnosti formulace otázek v připravovaném dotazníku (Kohoutek, 2010). Výsledkem bylo zjištění, že je dotazník srozumitelný bez obtíží a tedy není nutné zasahovat do formulací otázek.

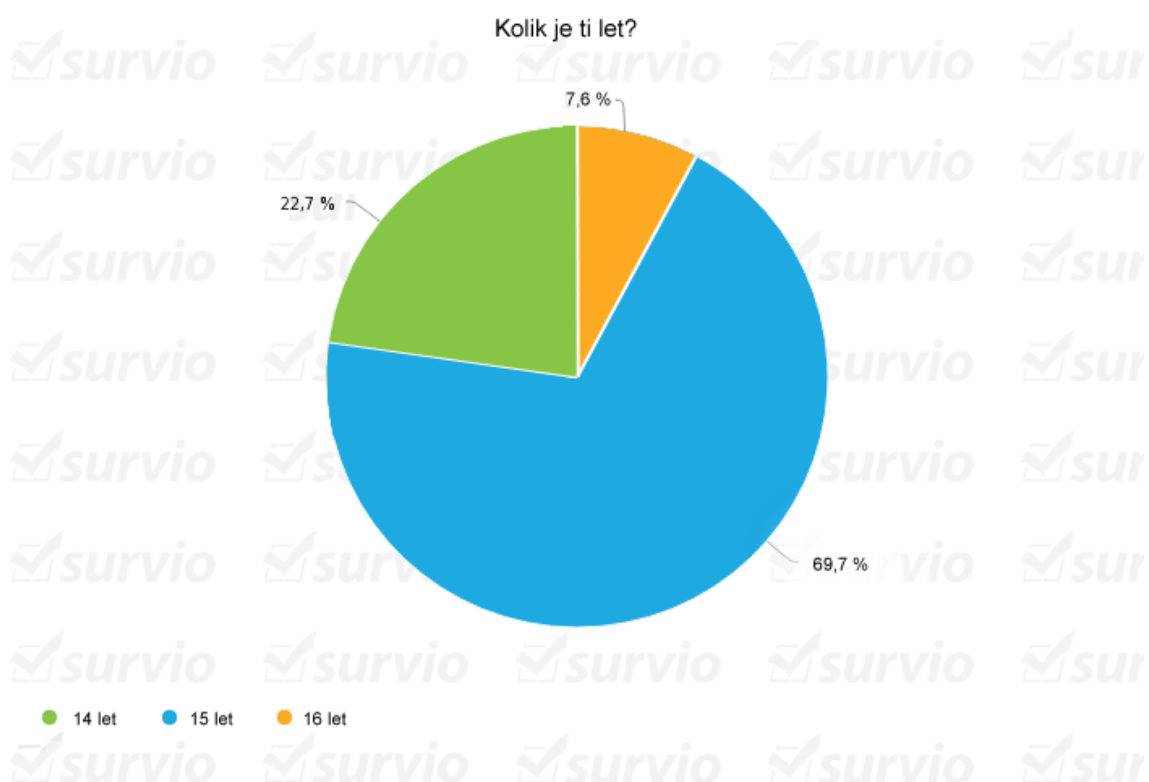
7.2 Zpracování a analýza získaných dat

Data byla sesbírána v průběhu měsíců března, dubna a května 2015 na základních školách v Olomouckém a Středočeském kraji. Šíření dotazníku probíhalo formou mailové komunikace se zástupci dvou desítek základních škol, avšak podařilo se získat pouze 66 respondentů z řad žáků devátých tříd.

Přestože se aplikace Survio jevila jako vhodná pomůcka pro realizaci výzkumné sondy, při zpracování dat se objevily drobné i větší obtíže. Některé automaticky generované grafy interpretující dotazník nebyly pro záměry této práce vhodné, proto byla v určitých případech data přepracována do jiné vyhovující podoby.

Otázka 1 Kolik je ti let?

Výzkumu se účastnilo celkem 66 respondentů, z nichž v době vyplňování dotazníku bylo 15 žáků ve věku 14 let, 46 žáků ve věku 15 let a 5 žáků ve věku 16 let.

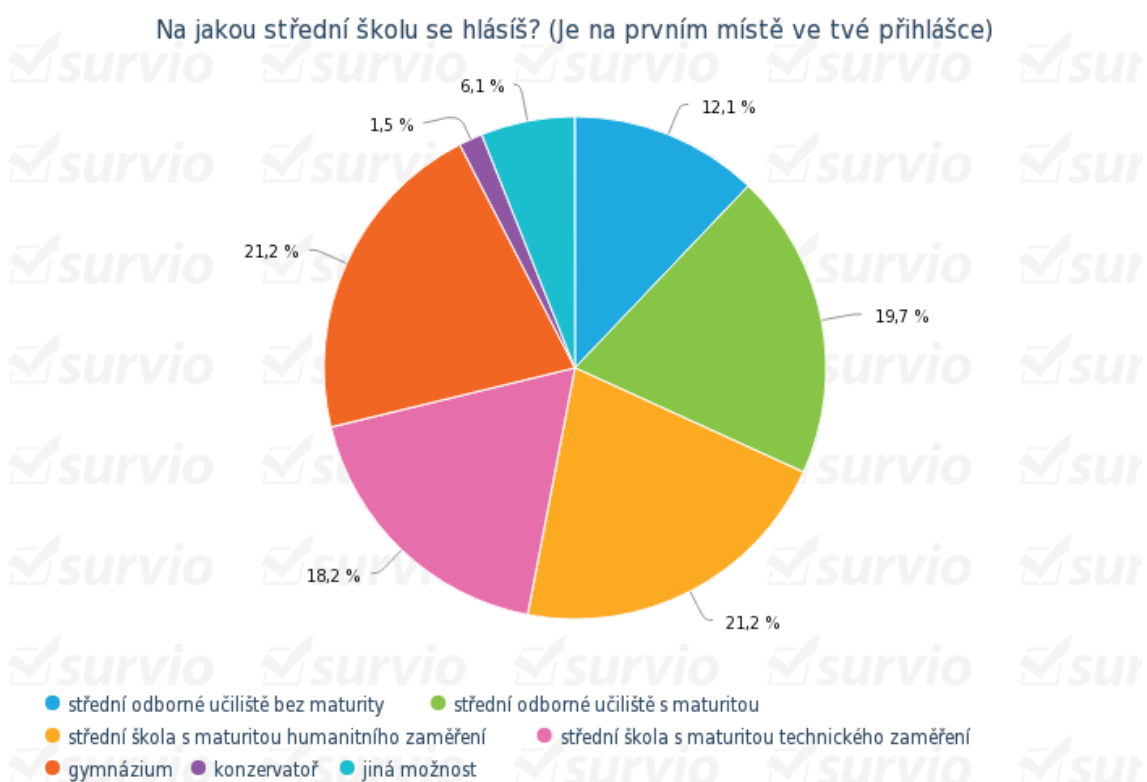
Obrázek 3 Odpovědi na otázku 1

Otázka 2 Jakého jsi pohlaví?

Ze všech zúčastněných byla polovina dívek (celkem 33) a polovina chlapců.

Otázka 3 Na jakou střední školu se hlásíš? (Je na prvním místě ve tvé přihlášce)

Mezi účastníky výzkumu se 8 žáků rozhodlo pro střední odborné učiliště bez maturity, 13 pro střední odborné učiliště s maturitou, 14 pro střední školu s maturitou humanitního zaměření, 12 pro střední školu s maturitou technického zaměření, 14 pro gymnázium, 1 pro konzervatoř a 4 pro jiné možnosti. Z jiných možností je zajímavým prvkem velmi úzce specializovaná vojenská střední škola, dále pak byly uvedeny dvě odborné střední školy s maturitou nespádající mezi humanitní či technické zaměření a učební obor na střední odborné škole.

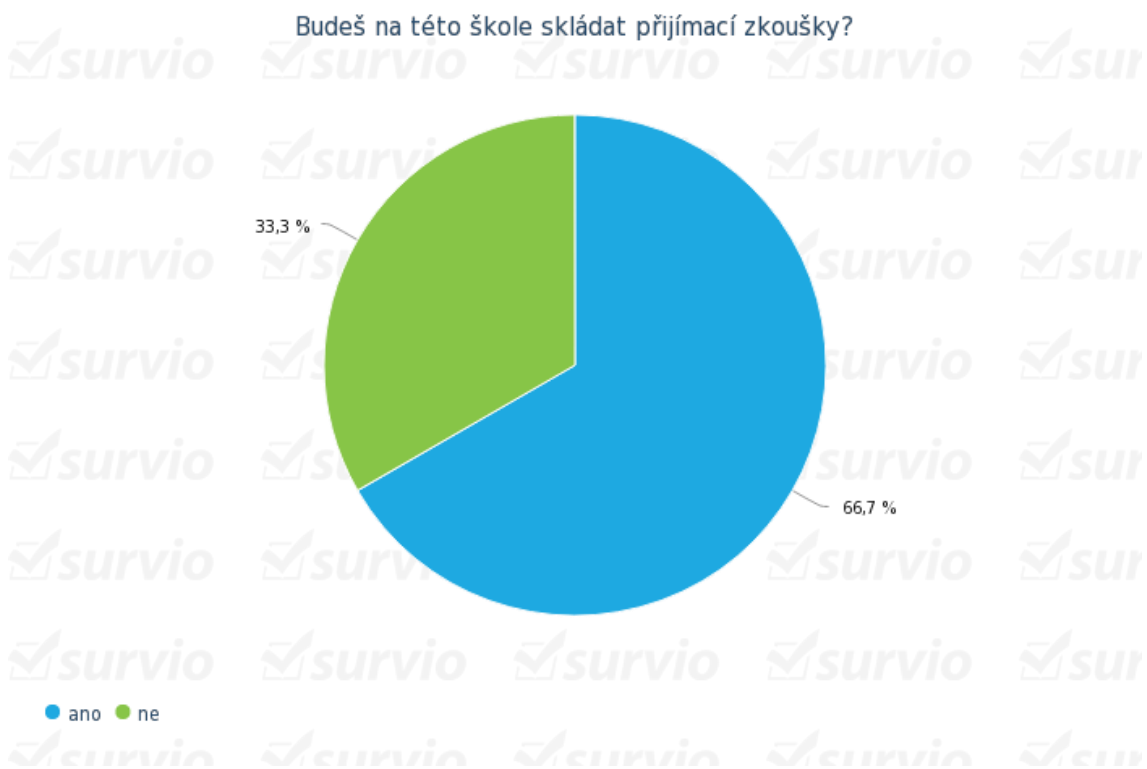
Obrázek 4 Odpovědi na otázku 3

Tabulka 6 Odpovědi na otázku 3 z kategorie jiná možnost

jiná možnost	střední odborná škola s maturitou
	Střední škola designu a módy
	Vojenská střední škola
	Střední škola polytechnická – obor zedník

Otázka 4 Budeš na této škole skládat přijímací zkoušky?

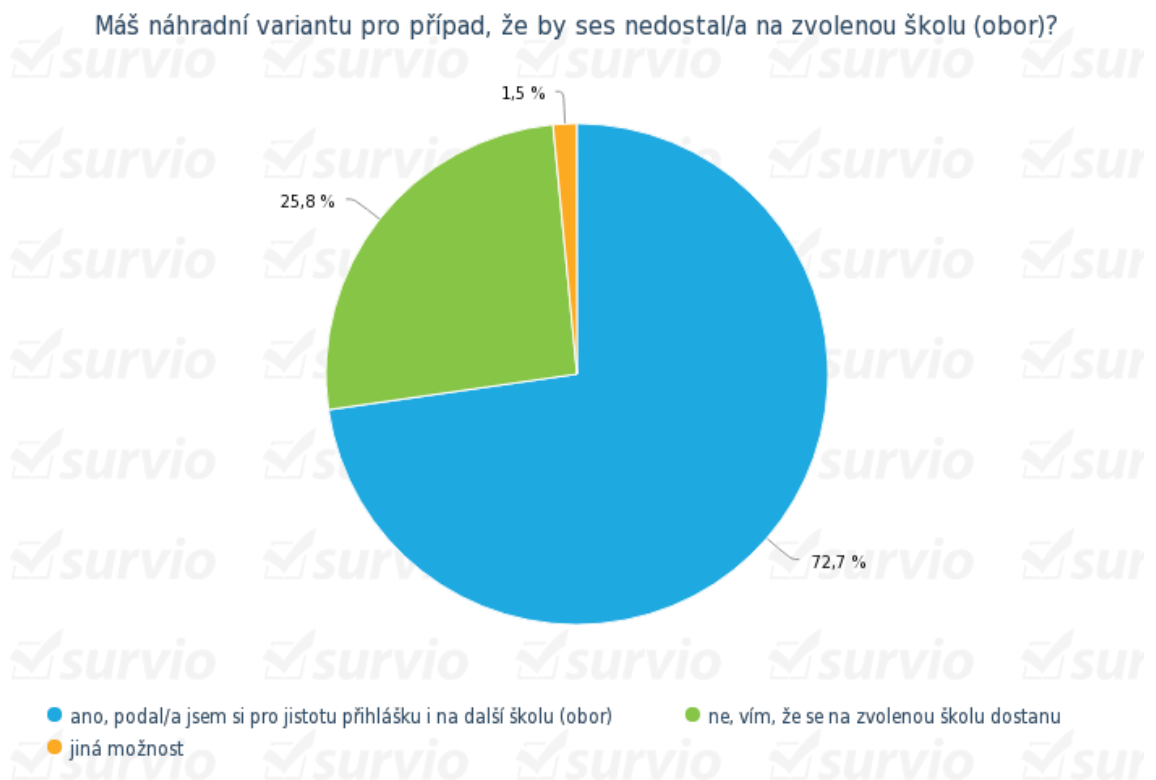
Dvě třetiny dotazovaných (celkem 44) uvedly, že budou přijímací zkoušky skládat, zatímco třetina (celkem 22) byla přijata na základě studijního průměru nebo zrušení přijímacího řízení.

Obrázek 5 Odpovědi na otázku 4

Otázka 5 Máš náhradní variantu pro případ, že by ses nedostal/a na zvolenou školu (obor)?

Téměř tři čtvrtiny respondentů (celkem 48) si raději podalo přihlášku i na další školu. Zbytek si byl přijetím jist. Jeden dotazovaný uvedl, že v čase vyplňování dotazníku už věděl, že byl na zvolenou školu přijat.

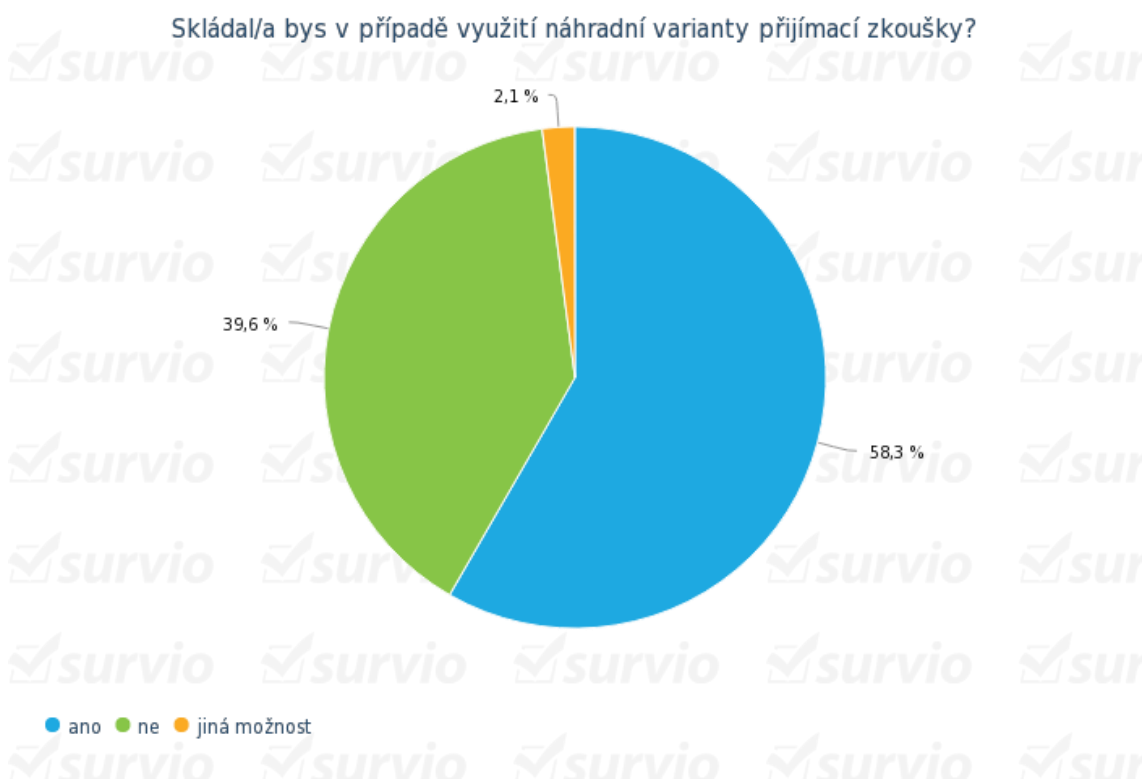

Obrázek 6 Odpovědi na otázku 5

Otázka 6 Skládal/a bys v případě využití náhradní varianty přijímací zkoušky?

Zde byla při zpracování dat zjištěna chyba v dotazníku a bylo třeba upravit výsledky, protože na tuto otázku měli odpovídat jen žáci, kteří výše uvedli, že alternativu druhé školy volí, ale odpovídali na ni všichni a hodnoty tak byly zkresleny. Chyba byla opravena vynecháním odpovídající části respondentů a překreslením grafu.

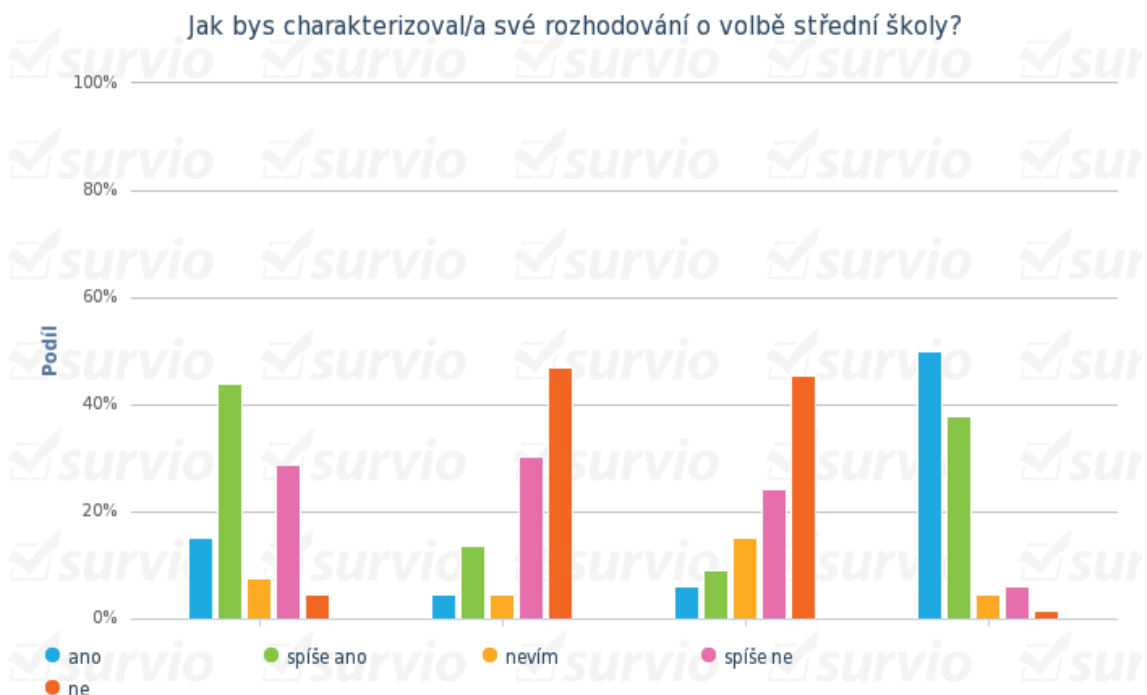
Žáci v nadpoloviční většině případů (28 celkem) využívají alternativu s přijímacími zkouškami. Naproti tomu se 19 žáků rozhodlo pro náhradní variantu, kde není třeba přijímací zkoušky absolvovat. V jednom případě byl zmíněn stejný typ přijímací zkoušky, kterou by nebylo třeba opakovat, pouze jsou pro jiný obor stanoveny odlišné počty bodů, které je nutno pro přijetí získat.

Obrázek 7 Odpovědi na otázku 6

Otázka 7 Jak bys charakterizoval/a své rozhodování o volbě střední školy?

Vyhodnocení otázky 7 poskytuje graf na obrázku 8 s hodnotami vypsanými v tabulce 7, přičemž první soubor sloupců grafu odpovídá prvnímu řádku tabulky.

Obrázek 8 Odpovědi na otázku 7

Tabulka 7 Odpovědi na otázku 7

	ano	spíše ano	nevím	spíše ne	ne
příkládal/a jsem váhu názoru rodičů	10	29	5	19	3
příkládal/a jsem váhu názoru učitelů či školního výchovného poradce	3	9	3	20	31
příkládal/a jsem váhu názoru kamarádů	4	6	10	16	30
rozhodnutí jsem udělal/a pouze sám za sebe	33	25	3	4	1

Otázka 8 Jestliže jsi přikládal/a váhu názoru ještě někoho jiného, napiš prosím koho.

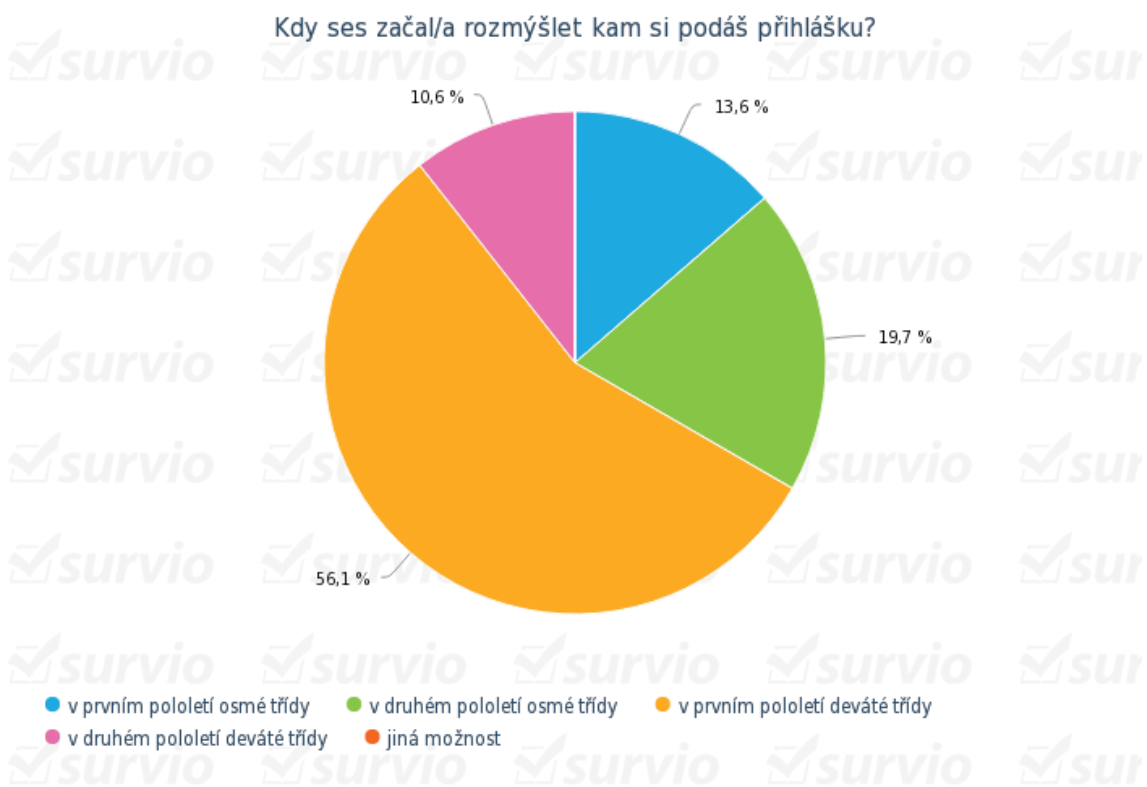
Po vyfiltrování cíleně nevhodných či v předchozí otázce zahrnutých odpovědí bylo zjištěno, že jeden žák přikládá významnou váhu názoru svých prarodičů.

Tabulka 8 Odpovědi na otázku 8

osoby, jejichž názor žáky zajímal	prarodiče
	Barack Obama
	karty
	2x rodiče

Otázka 9 Kdy ses začal/a rozmýšlet kam si podáš přihlášku?

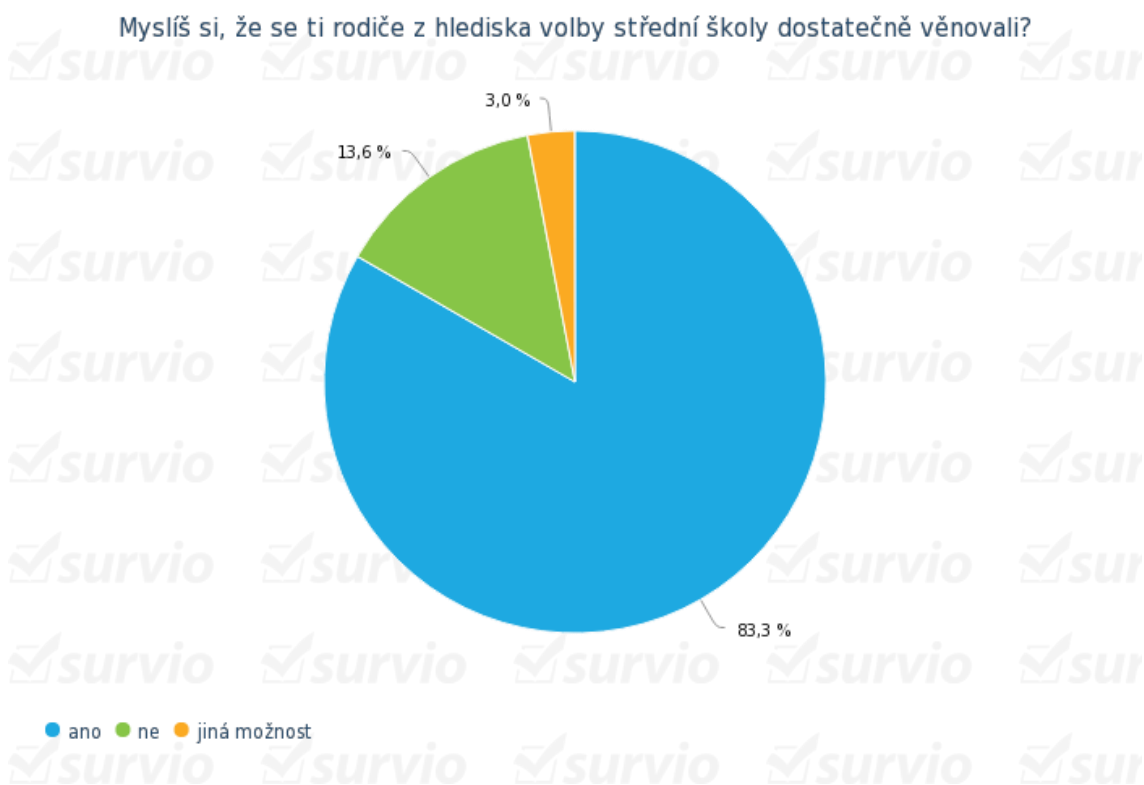
37 žáků začalo rozmýšlet kam jít na střední školu v první polovině deváté třídy. Třetina dotazovaných se touto otázkou zabývá již ve třídě osmé a to v poměru 9 respondentů již v první polovině a 13 ve druhém pololetí osmé třídy. Opačným prvkem je 7 dotazovaných, kteří tuto otázku odložili až na druhé pololetí třídy deváté.

Obrázek 9 Odpovědi na otázku 9

Otázka 10 Myslíš si, že se ti rodiče z hlediska volby střední školy dostatečně věnovali?

Dle 55 dotazovaných byla jejich rozhodnutí věnována dostatečná péče i podpora rodičů v tématu volby střední školy. 9 respondentů považovalo podporu a zájem rodičů za nedostatečný. 2 žáci pak uvedli odpovědi směřující spíše ke kladnému přístupu rodičů avšak ponechání svobodné volby.

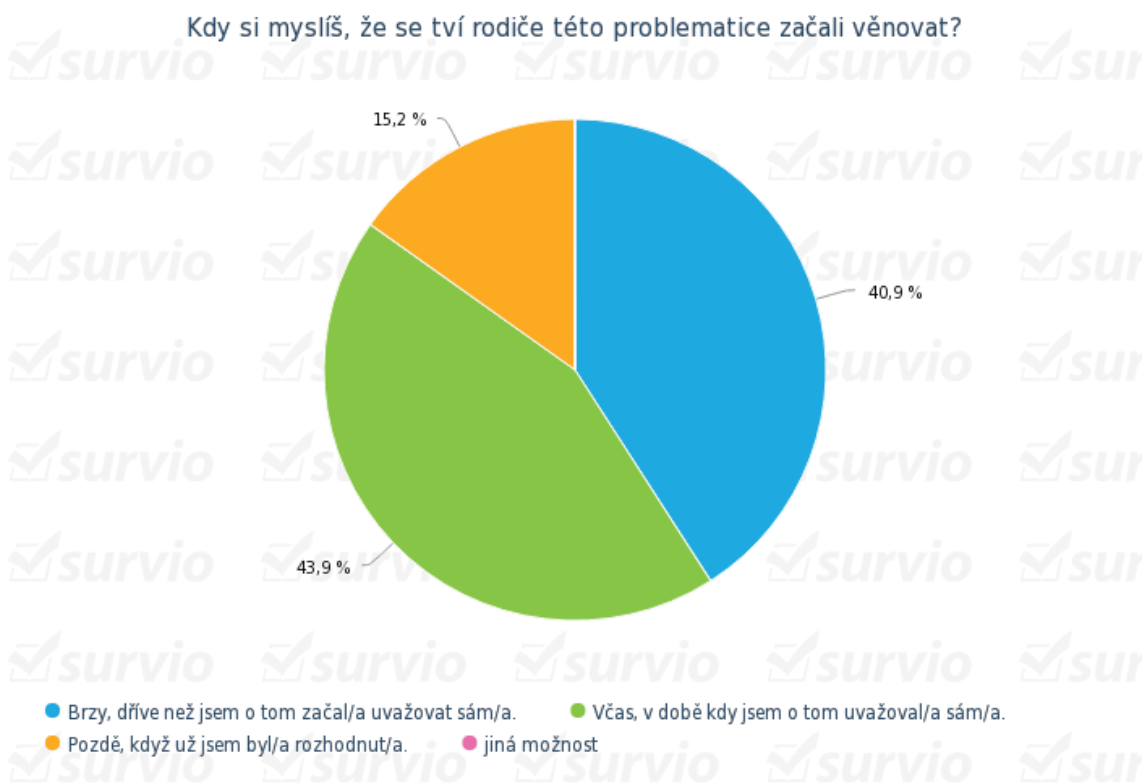
Obrázek 10 Odpovědi na otázku 10

Tabulka 9 Odpovědi na otázku 10 z kategorie jiná možnost

jiné možnosti	Všichni jsme doma věděli, že rukama se žít nebudu moci, a jinak mi rodiče plně důvěřovali.
	Nechali mě se rozhodnout. (řekli jejich názor)

Otázka 11 Kdy si myslíš, že se tví rodiče této problematice začali věnovat?

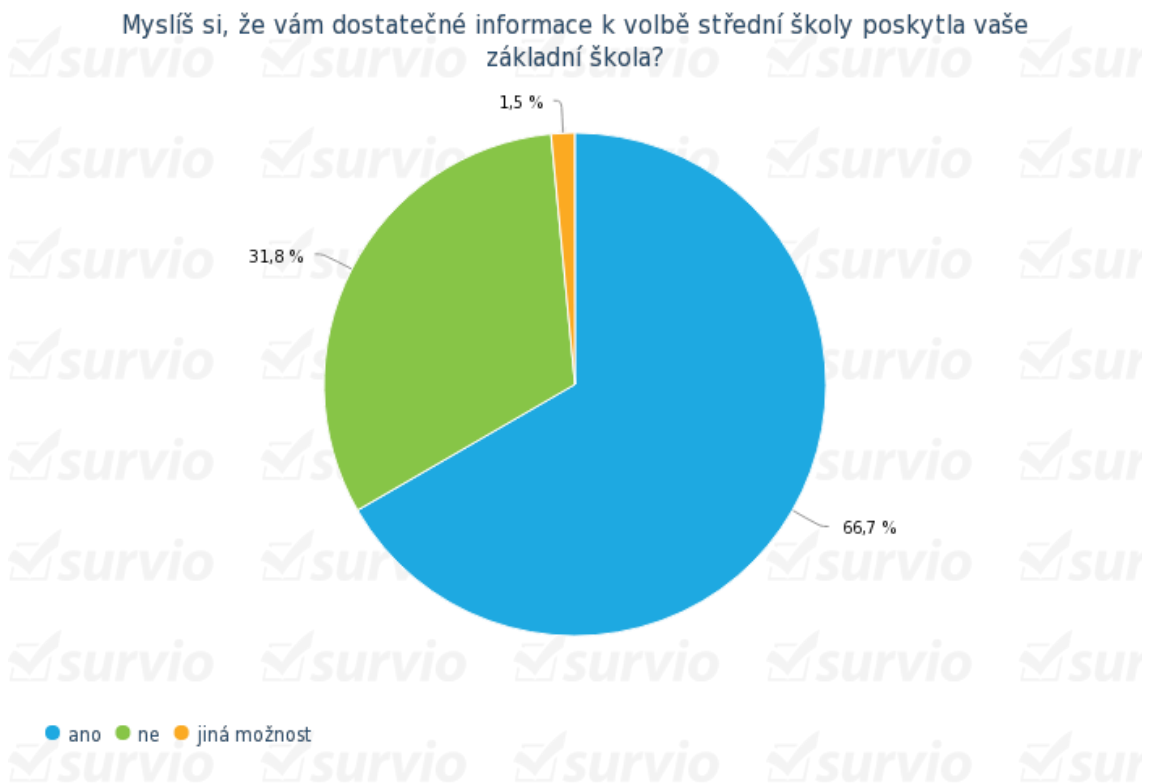
Z hlediska vstupu rodičů do problematiky rozhodování dítěte uvedlo 27 dotazovaných žáků, že jejich rodiče zodpovědně dané téma začali řešit dříve než jejich potomci. 29 respondentů uvedlo, že problematiku řešili se svými rodiči současně. Rodiče zbylých 10 žáků se problematice začali věnovat v době, kdy již bylo ze strany dětí rozhodnuto.

Obrázek 11 Odpovědi na otázku 11

Otázka 12 Myslíš si, že vám dostatečné informace k volbě střední školy poskytla vaše základní škola?

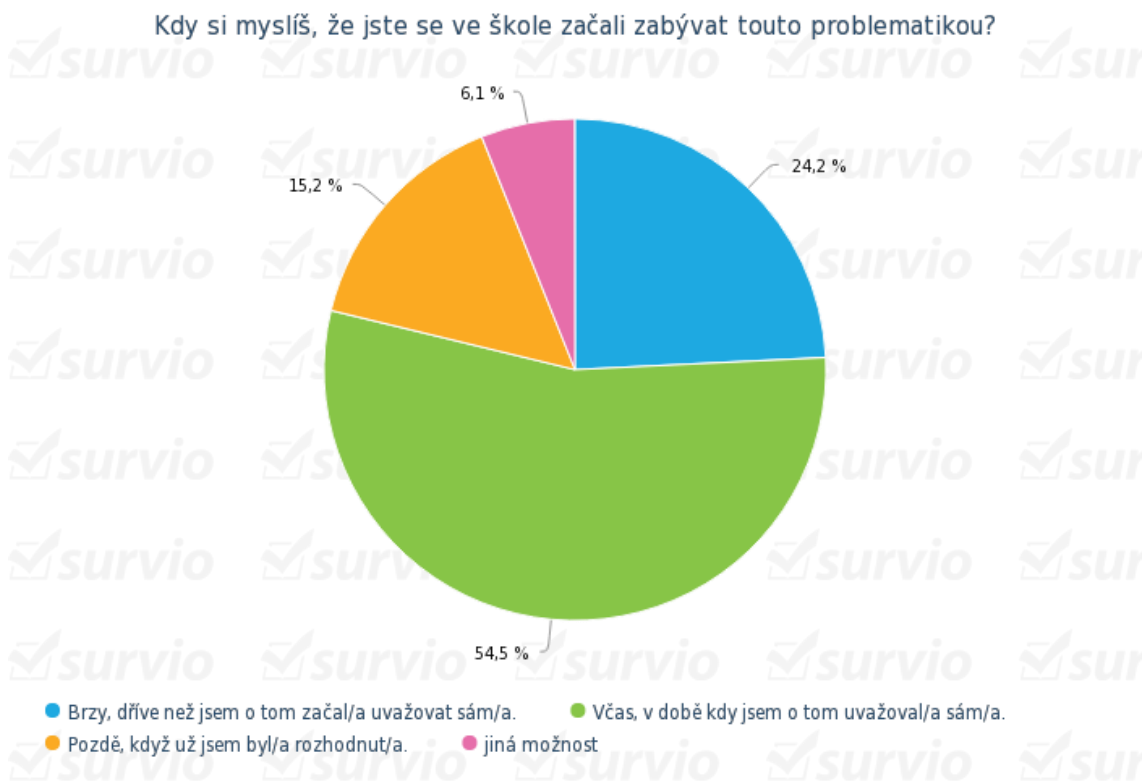
Dotaz na dostatečnou informovanost ze strany školy prověřil, že dvě třetiny žáků jsou s podanými informacemi spokojeni a 21 žáků, jedna třetina, dané informace za dostatečné nepovažuje. Jeden žák pak uvádí jinou možnost ve znění spíše ano, tedy si není zcela jist.

Obrázek 12 Odpovědi na otázku 12

Otázka 13 Kdy si myslíš, že jste se ve škole začali zabývat touto problematikou?

Z hlediska času, kdy se škola začala v tomto tématu studentům věnovat, 16 studentů uvedlo, že se tak stalo, ještě než se tématu věnovali sami, nadpolovičním 36 dotázaným se škola věnovala ve stejný čas, kdy téma žáci řešili. 14 respondentů označilo, že se škola tomuto tématu věnovala pozdě, nebo v nedostatečné míře.

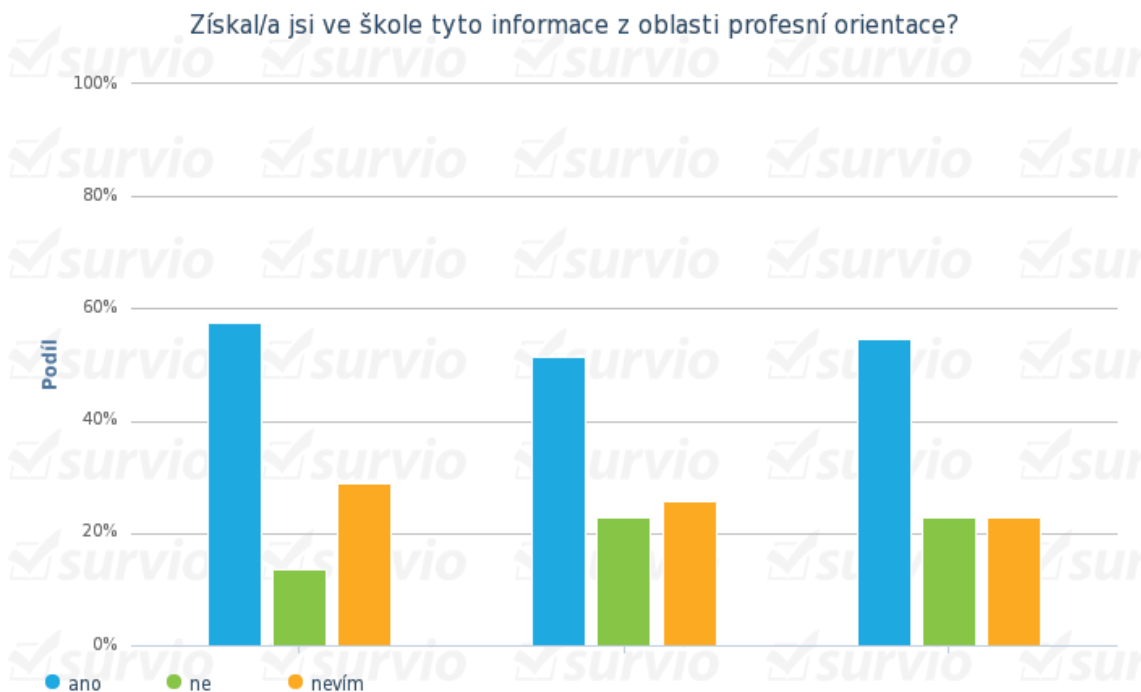
Obrázek 13 Odpovědi na otázku 13

Tabulka 10 Odpovědi na otázku 13 z kategorie jiná možnost

Jiné možnosti	Asi jsem zrovna musel chybět, protože si neuvědomuji, že by se nám na toto téma někdo opravdu věnoval.
	Když už jsem byla rozhodnuta alespoň o jedné ze dvou možností výběru střední školy.
	Nechali to na poslední chvíli.
	Nevím

Otázka 14 Získal/a jsi ve škole tyto informace z oblasti profesní orientace?

Vyhodnocení otázky 14 poskytuje graf na obrázku 14 s hodnotami vypsány v tabulce 11, přičemž první soubor sloupců grafu odpovídá prvnímu řádku tabulky.

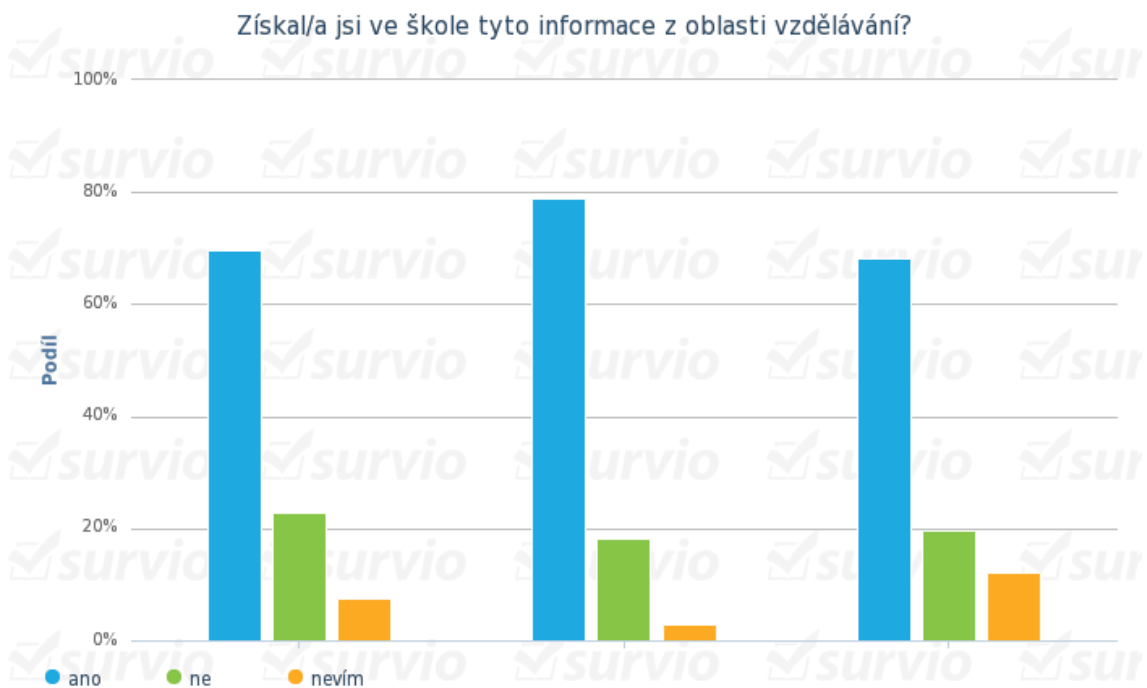
Obrázek 14 Odpovědi na otázku 14

Tabulka 11 Odpovědi na otázku 14

	ano	ne	nevím
Jak získat a utřídit informace o svém zdravotním stavu, osobních vlastnostech, schopnostech a zájmech.	38	9	19
Jak informace o sobě zpracovat a vyhodnotit ve vztahu k dalšímu osobnímu rozvoji.	34	15	17
Kde najít a jak využít profesní informační a poradenské služby.	36	15	15

Otázka 15 Získal/a jsi ve škole tyto informace z oblasti vzdělávání?

Vyhodnocení otázky 15 poskytuje graf na obrázku 15 s hodnotami vypsány v tabulce 12, přičemž první soubor sloupců grafu odpovídá prvnímu řádku tabulky.

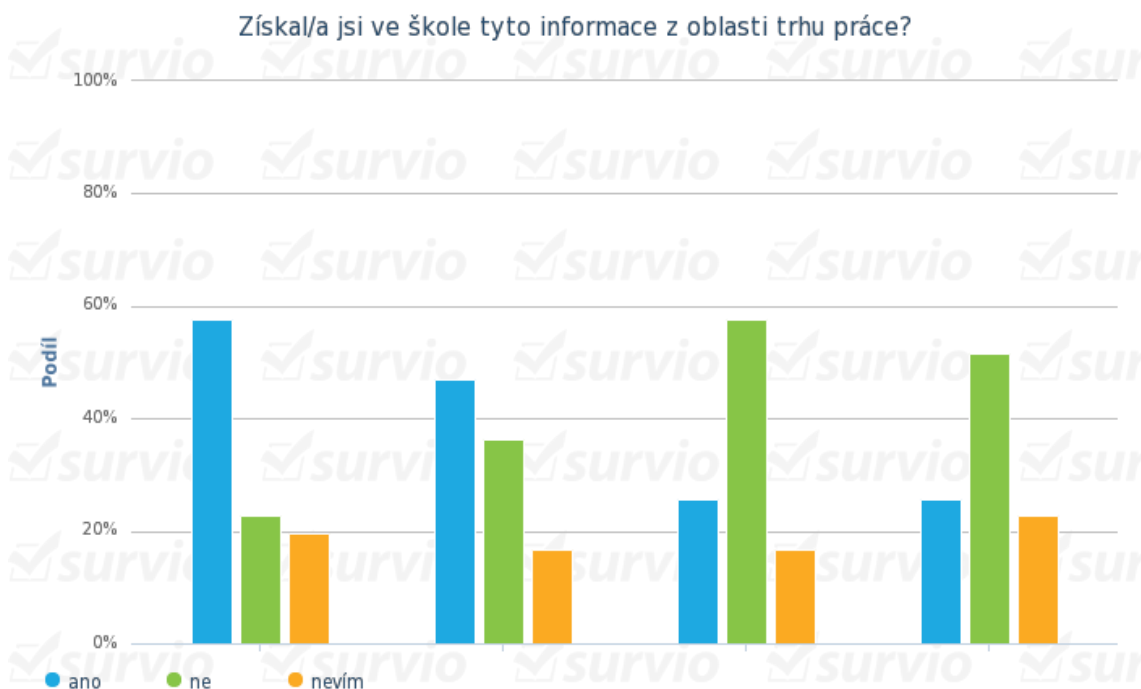
Obrázek 15 Odpovědi na otázku 15

Tabulka 12 Odpovědi na otázku 15

	ano	ne	nevím
přehled o náplni různých učebních a studijních oborů	46	15	5
přehled o průběhu přijímacího řízení	52	12	2
přehled o tom kde dohledávat informace o oborech které tě zajímají	45	13	8

16 Získal/a jsi ve škole tyto informace z oblasti trhu práce?

Vyhodnocení otázky 16 poskytuje graf na obrázku 16 s hodnotami vypsány v tabulce 13, přičemž první soubor sloupců grafu odpovídá prvnímu řádku tabulky.

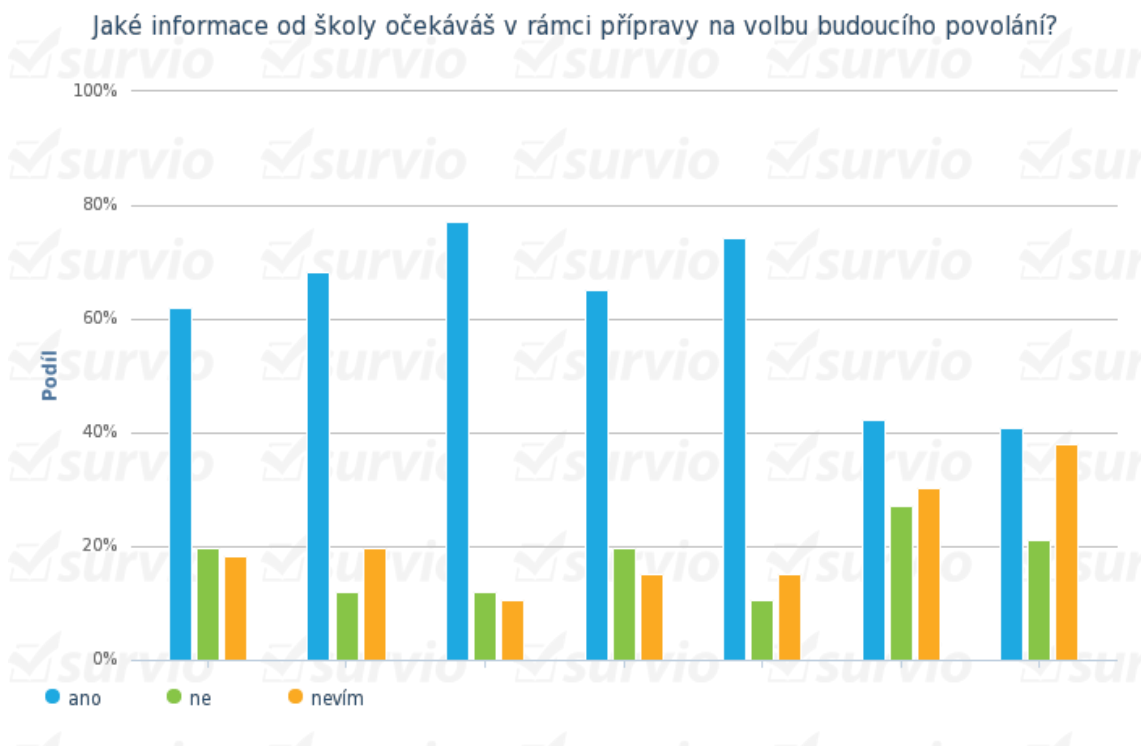
Obrázek 16 Odpovědi na otázku 16

Tabulka 13 Odpovědi na otázku 16

	ano	ne	nevím
přehled o různých povoláních a požadavcích nutných k jejich vykonávání	38	15	13
přehled o pracovních úvazcích, pracovních dobách a pracovištích	31	24	11
přehled o možnostech uplatnění v oblasti bydliště	17	38	11
přehled o formách podnikání a podmínkách provozování podniku	17	34	15

Otázka 17 Jaké informace od školy očekáváš v rámci přípravy na volbu budoucího povolání?

Vyhodnocení otázky 17 poskytuje graf na obrázku 17 s hodnotami vypsány v tabulce 14, přičemž první soubor sloupců grafu odpovídá prvnímu řádku tabulky.

Obrázek 17 Odpovědi na otázku 17

Tabulka 14 Přehled odpovědí na otázku 17

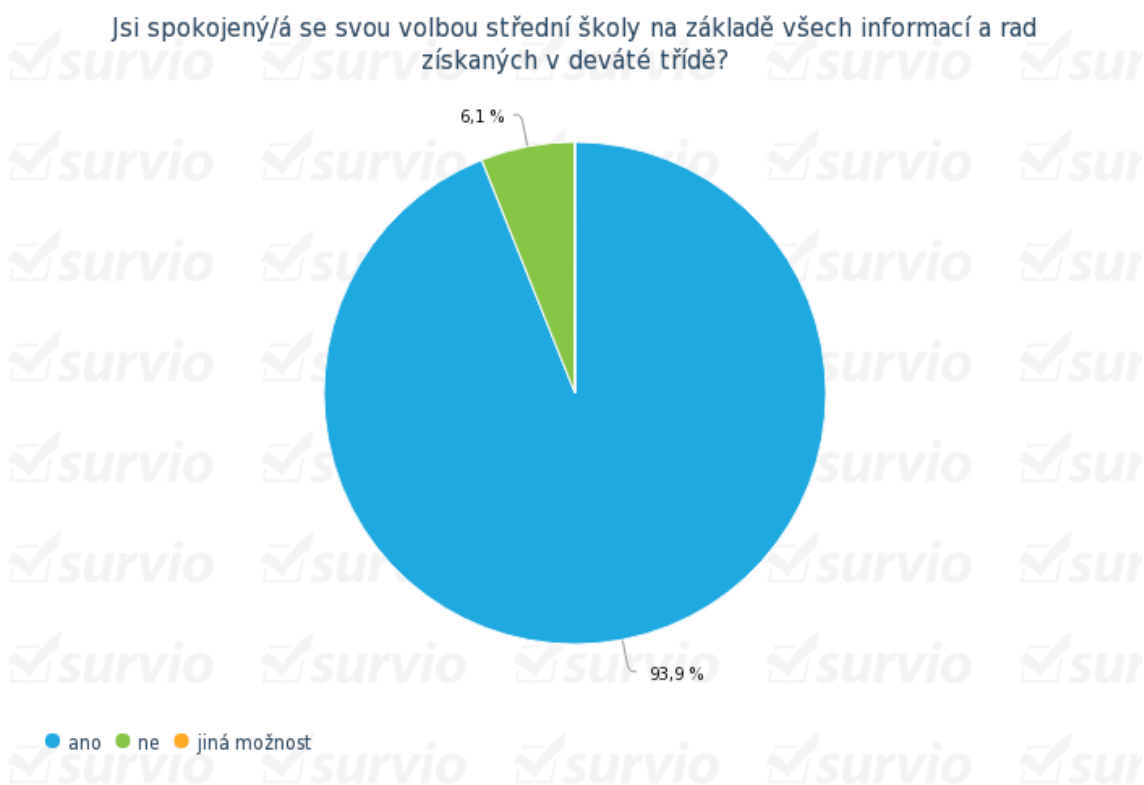
	ano	ne	nevím
Přehled v oblasti sebepoznání a sebehodnocení (jak zjistit kdo jsem, co umím a co mě zajímá).	41	13	12
Přehled o náplni různých učebních a studijních oborů (kam se mohu přihlásit, co mě na dané škole čeká).	45	8	13
Přehled o různých typech povolání (kde a jak je lze vykonávat).	51	8	7
Přehled o tom, kde dohledávat informace o oborech a povoláních které tě zajímají.	43	13	10
Přehled z oblasti organizace a průběhu přijímacího řízení (jak, kam a kdy podat přihlášku).	49	7	10
Přehled o pracovních úvazcích, pracovních dobách a pracovištích (kde kdy, jak dlouho a za kolik budu pracovat).	28	18	20
Přehled o formách podnikání a podmínkách provozování podniku (co dělat, když mám vlastní nápad, či nechci být zaměstnanec)	27	14	25

Otázka 18 Jaké jiné informace k tématu bys ještě ve škole uvítal?

Všichni respondenti shledali nabídku vzdělávacího obsahu jako dostatečnou a žádný neuvedl jiné téma, které by ho v souvislosti s problematikou volby povolání zajímalo, mimo těch uvedených v otázce 17.

Otázka 19 Jsi spokojený/á se svou volbou střední školy na základě všech informací a rad získaných v deváté třídě?

Seberefektivní otázku spokojenosti se svojí volbou zhodnotilo 62 dotázaných kladně, pouze 4 žáci jsou nespokojeni.

Obrázek 18 Odpovědi na otázku 19

7.3 Shrnutí a interpretace poznatků

Tento oddíl se zabývá zhodnocením dat získaných v dotazníku a porovnáváním s výzkumnými předpoklady uvedenými v kapitole 7.1.

zhodnocení předpokladu 1

Podle odpovědí získaných k otázce 3 se potvrdila první část prvního výzkumného předpokladu, celkem pouze 21 % respondentů zvolilo jako budoucí vzdělávací dráhu gymnázium. Druhá část tohoto předpokladu, tedy že učební obor bez maturity si vybere méně než 10 % účastníků výzkumu, se nepotvrdila, pro tuto možnost se rozhodlo 12 % žáků. I přesto však lze usuzovat, že maturitní obory jsou mezi absolventy základních škol výrazně preferovanější.

zhodnocení předpokladu 2

Ne všichni dotazovaní si podali druhou přihlášku, 27 % si bylo přijetím na zvolenou školu jisto. Ze 73 % žáků, kteří uvedli, že mají i alternativu pro případ neúspěchu, nadpoloviční většina zvolila druhou školu s přijímacím řízením. Druhý předpoklad, že více než 50 % respondentů volí druhou školu bez přijímacích zkoušek, se tedy nepotvrdil.

zhodnocení předpokladu 3

Součástí třetího předpokladu byla teze, že rodiče jsou významným faktorem ve volbě střední školy alespoň pro třetinu respondentů. Výsledky sedmé otázky ukazují, že pro 59 % účastníků výzkumu skutečně jsou, avšak teze, že stejně významnými jsou pro žáky i kamarádi, se nepotvrdila. Názor přátel zajímal jen 15 % dotazovaných. Naproti tomu učitelům a výchovným poradcům přisoudilo určitý vliv 18 % všech respondentů, což je téměř dvakrát více, než bylo předpokládáno. Ohledně sebehodnocení je pak nesporně zajímavým fakt, že celkem 88 % žáků se domnívá, že rozhodnutí o střední škole učinili sami, bez velkého ovlivnění okolím.

zhodnocení předpokladu 4

Více než třetina dotazovaných se problematikou volby povolání začala zabývat již v osmé třídě, což je oproti předpokládaným 15 % značně vyšší počet. Z tohoto čísla lze usuzovat především na žáky, jejichž volba povolání souvisí se zájmovou či oblíbenou

činností a kteří si tak školu vyhovující jejich zájmům a potřebám začínají hledat velmi brzy. Odhadovaný počet 10 % dotazovaných, kteří odkládají volbu další vzdělávací dráhy až na druhé pololetí se potvrdil s 10,6 % téměř přesně.

zhodnocení předpokladu 5

V případě pátého předpokladu bylo zjištěno, že přes 83 % rodičů považuje problematiku volby další vzdělávací dráhy svého dítěte za natolik významnou, aby se v této oblasti svému potomku důkladně věnovali. Pouze 14 % žáků si myslí, že se jim rodiče věnovali nedostatečně nebo nepřímo, což je méně, než bylo předpokládáno. Tento názor lze interpretovat i jako problém nedostatečné komunikace mezi žáky a rodiči, neboť zřejmě každému rodiči záleží na budoucnosti dítěte, avšak může se domnívat, že dítě by vyvíjelo samo větší aktivitu, kdyby potřebovalo pomoci. Významnou roli zde hraje i načasování vstupu rodičů do problematiky, v 15 % případů totiž respondenti uvedli, že se jejich matky a otcové zapojili do úvah až když už byla volba ze strany dotazovaných rozhodnuta.

Ve srovnání s rodičovskou péčí je zajímavým výstupem dvanácté otázky počet žáků, kteří se domnívají, že jim dostatečné informace neposkytla ani základní škola, a to celkem 32 %. Co se týká doby načasování probírání problematiky volby ve škole, respondenti opět v 15 % případů uvádějí, že to bylo pozdě. To však může souviset také s dětmi, které byly rozhodnuty brzy na základě zájmů nebo mimoškolních úspěchů, případně s budoucími studenty specializovaných škol, na kterých je přijímací zkouška skládána mimo jiné z aktivit, které vyžadují dlouhodobý trénink, jako například hra na hudební nástroj nebo sportovní výkonnost.

zhodnocení předpokladu 6

Ve čtrnácté otázce řešené téma, zda se žáci orientují v oblasti profesní orientace, ukázalo, že více než polovina z nich tématu rozumí, ale vědomosti o tom jak získávat a třídit informace o sobě postrádá 14 % žáků, 23 % neví, jak s takovými informacemi pracovat a celých 23 % také neví, jak využívat profesní poradenské služby. V porovnání s výsledky otázky 17 bylo zjištěno, že 62 % žáků by mělo zájem rozšířit svoje znalosti a dovednosti týkající se profesní orientace, avšak 20 % respondentů uvádí, že takové informace od školy ani neočekávají, neboť je lze nalézt ve velkém množství ve volně dostupné literatuře i na internetu. Vzhledem k tomu, že zájem o toto téma v porovnání s respondenty, kteří problematice rozumí, je mírně vyšší, nabízí se tematika

sebezpoznání a využívání poradenství jako vhodná ke zpracování v aplikační části práce, ale není stěžejní.

Problematice dalšího vzdělávání řešené v otázce 15 rozumí v jednotlivých bodech 70 a více procent dotazovaných. V průměru 20 % respondentů však uvádí, že k obsahu jednotlivých studijních oborů, průběhu přijímacího řízení a přehledu o způsobech dohledávání informací k zajímavým oborům nepotřebuje od školy velkou pomoc. Malé procento žáků, kteří si nebyli jisti odpovědí na otázku, jestli se vyznají v oblasti navazujícího vzdělávání, by zřejmě ocenilo důkladnější školní přípravu. Ve srovnání s tím, co by žáci o této problematice chtěli vědět, vyplývá, že v průměru pro 70 % respondentů je tato problematika klíčová, dá se však říci, že informace získané ve škole jsou pro ně dostatečné, neboť tématu rozumí.

Vyhodnocení otázky 16 je nutno rozdělit na více částí, neboť počty žáků, kteří rozumí jednotlivým podotázkám, se významně liší. Přehled o typech povolání a požadavcích k jejich výkonu má 58 % dotazovaných. 77 % respondentů následně uvádí, že by tento přehled uvítali. Jeví se proto jako podstatné téma ke zpracování v aplikační části práce. O organizačních záležitostech souvisejících s prací má alespoň základní povědomí 47 % žáků, ale pouze 42 % projevuje větší zájem o hlubší probrání tohoto tématu. Možnosti uplatnění v oblasti bydliště jsou známy 26 % respondentů, ale pro 42 % by bylo zajímavé dozvědět se více, zejména z hlediska smysluplnosti volby studijního oboru. Podnikání jako téma zná jen 26 % dotazovaných, 41 % poté uvádí zájem o problematiku. Tento fakt lze interpretovat jako výsledek skutečnosti, že po ukončení základní školy málokterý absolvent uvažuje o zapojení se do pracovního procesu a tudíž ani učitelé se nedomnívají, že je nutné toto téma důkladně probírat. Z počtů respondentů uvádějících odpověď nevim a ano na otázku, zda problematiku podnikání ve škole očekávají, vyplývá, že by bylo vhodné se jí věnovat více i s přihlédnutím k tomu, že nebude hned aplikována.

Celkové zhodnocení šestého předpokladu uvádí tabulka 15, ze které plyne, že v oblasti profesní orientace dostatečně nechápe problematiku podle vlastního soudu průměrně 45 % respondentů. V oblasti vzdělávání jsou na tom žáci s informacemi lépe, jako neuspokojivé je vnímá 27 % žáků. Naproti tomu je špatná situace dotýkající se informovanosti o trhu práce, kde v průměru 61 % respondentů cítí nedostatky.

Tabulka 15 Zhodnocení předpokladu 6

Oblast	Znění podotázek	Odpovědělo nevím	Odpovědělo ne	Součet ne a nevím
<i>Profesní orientace</i>	Jak získat a utřídit informace o svém zdravotním stavu, osobních vlastnostech, schopnostech a zájmech.	28,80 %	13,60 %	42,40 %
	Jak informace o sobě zpracovat a vyhodnotit ve vztahu k dalšímu osobnímu rozvoji.	25,80 %	22,70 %	48,50 %
	Kde najít a jak využít profesní informační a poradenské služby.	22,70 %	22,70 %	45,40 %
Průměrně		25,77 %	19,67 %	45,43 %
<i>Vzdělávání</i>	přehled o náplni různých učebních a studijních oborů	7,60 %	22,70 %	30,30 %
	přehled o průběhu přijímacího řízení	3,00 %	18,20 %	21,20 %
	přehled o tom kde dohledávat informace o oborech které tě zajímají	12,10 %	17,70 %	29,80 %
Průměrně		7,57 %	19,53 %	27,10 %
<i>Trh práce</i>	přehled o různých povoláních a požadavcích nutných k jejich vykonávání	19,70 %	22,70 %	42,40 %
	přehled o pracovních úvazcích, pracovních dobách a pracovištích	16,70 %	36,40 %	53,10 %
	přehled o možnostech uplatnění v oblasti bydliště	16,70 %	57,60 %	74,30 %
	přehled o formách podnikání a podmínkách provozování podniku	22,70 %	51,50 %	74,20 %
Průměrně		18,95 %	42,05 %	61,00 %

Z výsledků vyplývá, že třetina výzkumných předpokladů se potvrdila bezesbytku, třetina částečně a třetina se nepotvrdila (viz tabulka 16). Vzhledem k tomu, že literatura, na jejímž základě byly předpoklady utvářeny, pracuje s informacemi staršími než dva roky, lze jako jednu z možných příčin označit neustálý vývoj v metodice vzdělávání žáků v této oblasti.

Tabulka 16 Zhodnocení předpokladů

Předpoklad	Správnost předpokladu
1	Předpoklad byl potvrzen částečně
2	Předpoklad potvrzen nebyl
3	Předpoklad byl potvrzen částečně
4	Předpoklad potvrzen byl
5	Předpoklad potvrzen nebyl
6	Předpoklad potvrzen byl

Celkově zhodnocení ukázalo, v jakém poměru by měly být vědomosti žáků ve vzdělávací oblasti Člověk a svět práce ještě rozvíjeny a na tento výsledek je kladen důraz v aplikační části práce.

Aplikační část

8 Návrh projektu

Tato kapitola je věnována návrhu výukového projektu vytvořenému na základě poznatků získaných z dat, které uvedli žáci devátých ročníků základních škol v dotazníku. Jedná se o projekt střednědobé délky, jehož hlavním účelem je získání konkrétních dovedností, a probíhá jak ve školním, tak i mimoškolním prostředí. Cílem projektu je posílit vědomosti žáků v oblastech sebepoznání, podnikání a typů povolání, naučit je týmové spolupráci a zhodnocování vlastních schopností v kontextu skupiny. Dále také nacvičit komunikaci žáků jak mezi sebou tak i s vnějším světem a reflexi práce své i ostatních.

Ke tvorbě výukového projektu byla použita pedagogická metoda trojfázového modelu učení, zvaná také E-U-R. Tato metoda byla zvolena s ohledem na možnost realizace aktivního a kreativního přístupu ze strany žáků, kteří se tak učí přirozeným způsobem, bez pocitu donucení. První fází metody je evokace, jejímž cílem je zaujmout skupinu pro zvolené téma, zjistit, co už ví a motivovat ke zjišťování nových poznatků. Další fází je uvědomování si významu nových informací a jejich zpracování, také následné přiřazení k již známým skutečnostem. Na závěr probíhá reflexe, zhodnocení obsahu toho co se žáci naučili a jak se jim to povedlo. Jednotlivé fáze se však prolínají a umožňují tak cyklicky se přesouvat mezi dílčími částmi projektu, což přispívá k získávání správných učebních a pracovních návyků (Gošová, 2011a).

Výukové pásmo je zaměřeno mimo jiné i na rozvíjení sebepoznávání v kontextu pracovního kolektivu, k čemuž jako inspirace posloužila teorie týmových rolí Mereditha Belbina. Vzhledem ke komplexnosti této teorie je pro realizátora projektu vhodné znát knihu *Týmové role v práci* (Belbin, 2012). Na tomto místě uvádíme pouze stručný přehled rolí z této teorie (viz tabulka 17). Záměrem je v průběhu projektu pracovat s týmy, které vyučující napomáhá tvořit tak, aby simulovaly zjednodušený model funkční pracovní skupiny.

Tabulka 17 Belbinovy skupinové role (Belbin s.r.o., 2015)

název role	přínosy
inovátor	Je tvůrčí, nápaditý a neortodoxní. Dokáže řešit náročné problémy.
vyhledávač zdrojů	Je nadšený a komunikativní extrovert. Objevuje příležitosti. Rozvíjí kontakty.
koordinátor	Je vyzrálý a sebejistý. Vyjasňuje cíle. Dává lidem dohromady, aby podpořil týmovou diskusi.
usměrňovač	Vyzývá k výkonu, je dynamický, prospívá mu tlak. Má průbojnost a odvahu překonávat překážky.
monitor vyhodnocovač	Je vážně založený, je stratég a má vysoké nároky. Vidí všechny možnosti. Má přesný úsudek.
týmový pracovník	Spolupracuje, je mírný, vnímavý a diplomatický. Naslouchá, buduje a odvrací třenice.
realizátor	Je disciplinovaný, spolehlivý, konzervativní v návycích. Má schopnost činit praktické kroky a akce.
kompletovač	Je pečlivý, svědomitý, dělá si starosti. Hledá chyby a přehlédnutí. Plní termíny.
specialista	Je cílevědomý, iniciativní a oddaný své profesi. Poskytuje vědomosti a dovednosti, které jsou vzácné.

8.1 Fáze projektu

Projekt se skládá z pěti fází a to:

- Sebeurčení a stavba týmu
- Týmy a zadání práce
- Brainstorming a výklad
- Realizace
- Prezentace a reflexe

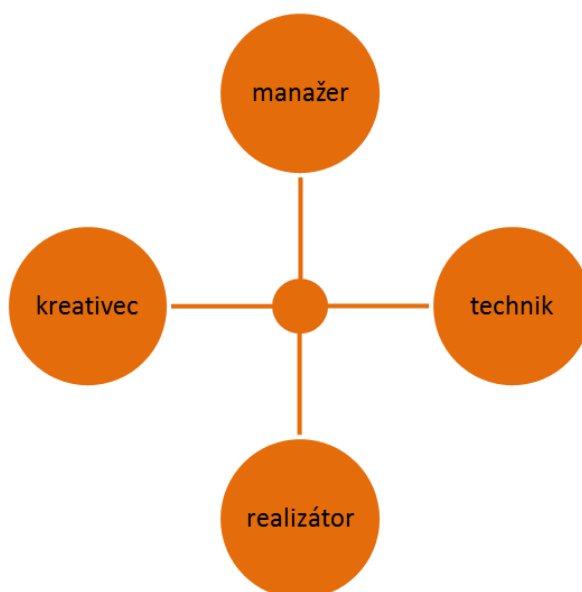
Odhadovaná časová dotace celého projektu je od září do prosince devátého ročníku základní školy, přičemž na začátku – určení rolí a zadání práce, i na konci – závěrečné prezentaci, je počítáno s celým vyučovacím dnem (6 hodinami), během realizační fáze stačí na porady polovina vyučovací hodiny jednou za čtrnáct dní.

8.1.1 Sebeurčení a stavba týmu

První část projektu má tři složky, vlastní odhady, ověřování pomocí testů a společnou zpětnou vazbu. Na základě Hollandovy kariérové teorie propojené s Belbinovou teorií týmových rolí jsme si utvořili čtyři druhy pracovních zařazení, které potřebujeme pro rozdělení žáků do samostatně funkčních projektových týmů. Tato činnost směřuje od sebepoznání žáků v rámci individuality, jaké poskytují výsledky testů podle Hollanda k sebepoznání v rámci kolektivní práce, jaké poskytuje aplikace myšlenek Belbinových.

Druhy pracovních zařazení jsou:

- manažer – vůdčí jedinec, který napomáhá svému týmu s organizací jednotlivých činností, přidělováním kompetencí a udává směr celkového postupu (odpovídá intelektuálnímu a podnikavému typu osobnosti dle Hollanda),
- technik – logicky uvažující osobnost, která vymyslí možnosti praktické realizace navržených činností (odpovídá konformnímu a intelektuálnímu typu),
- kreativec (chrlič) – inovativní bytost navrhující množství způsobů jak se dostat k požadovaným informacím, z nichž ne všechny musí být použitelné (odpovídá estetickému a podnikavému typu),
- realizátor – jedinec, který spolehlivě provádí jednotlivé úkony dle pokynů, podporuje ostatní, nesnaží se příliš prosazovat individuálně (odpovídá suportivnímu, konformnímu a manuálnímu typu). Vzájemné závislosti jednotlivých pozic prezentuje obrázek 19.

Obrázek 19 Závislost týmových pozic

Před začátkem testu si každý žák napíše na papírek zařazení, o němž se domnívá, že ho nejlépe vystihuje. Následně si každý vyplní Hollandův test, pro který lze použít například materiál z knihy Pro jaké povolání se hodím? (Mezera, 2008). Žáci se sesednou do kruhu a s vyučujícím proběhne řízená diskuse o výsledcích. Každý zmíní, co si myslel, co mu vyšlo v testu a ve spolupráci s učitelem a ostatními žáky pro sebe vybere vhodná zařazení. Vyučující následně rozřadí děti do jednotlivých týmů na základě zkušeností se sociálním klimatem třídy tak, aby v každé skupince byl jeden žák každého z příslušných zařazení. V případě nevyhovujícího počtu žáků nebo extrémně nerovnoměrného rozvrstvení pracovních zařazení lze v týmech rozšiřovat zejména pozice realizátorů (až o dva), a kreativců (o jednoho).

8.1.2 Týmy a zadání práce

Podle množství vzniklých týmů rozdělíme předem připravené kartičky se zadáním skupin podobných povolání, o kterých budou týmy zjišťovat informace.

Možnými skupinami jsou:

- manuální pracovníci (stavební dělník, skladník, ošetřovatelka hospodářských zvířat, zahradnice);
- služby (servírka, kadeřník, recepční, trenér, průvodce);
- intelektuální pracovníci, pracovníci s vysokým stupněm vzdělání (programátor, architektka, soudce, ekonomka, archeolog, právník);
- sociální povolání (chůva, pracovník linky bezpečí, sestra v nemocnici, učitel, vedoucí na táboře, lektor zájmové činnosti);
- zaměstnanci státní správy (hasič, voják, policistka, starostka);
- podnikatelé ve službách (nabízejí službu);
- podnikatelé se statky (vyrábí a prodávají produkty).

Na každé kartičce je také seznam povinných informačních bodů, jež je potřeba zjistit, okomentovat či splnit.

Těmito body jsou:

- stupeň vzdělání, potřebných osvědčení a praxe, které jsou potřeba k vykonávání této činnosti (diplom z VŠ, živnostenský list, řidičský průkaz, počet odsloužených let);
- orientační platové ohodnocení;

- časová náročnost zaměstnání;
- záznam z návštěvy konkrétního pracoviště v okolí obsahující také fotografii pracoviště a vyjádření jednoho tamějšího pracovníka o vybraném povolání;
- orientační počet podobných pracovních pozic ve městě kde sídlí škola (v nejbližším větším sídle);
- možnosti vykonávání této profese v zahraničí;
- podnikatelský záměr člověka nebo firmy (u karet týkajících se podnikání).

Pokud se některé skupině nebude zadání zamlouvat, může se zkusit dohodnout s jiným týmem na výměně.

8.1.3 Brainstorming a výklad

Skupinová porada na téma kde začít, týmy si mohou vzájemně radit a napovídat s jednotlivými zadáními. Podle kvality sdělovaných informací je možné, ale nikoli nutné, zařadit krátký výklad na téma, kde lze vstupní informace získat (osobně, na úřadě práce, u živnostníků, atd.).

8.1.4 Realizace

Práce týmů na projektech mimo školu, ve volném čase. V průběhu realizace je vhodné pořádat učitelem supervizované krátké kontrolní porady mezi všemi týmy, kde může vznikat hodnotná vzájemná výměna zkušeností. V této fázi jsou prováděny týmové návštěvy pracovišť, bylo by vhodné zařadit i hromadnou návštěvu Informačního a poradenského střediska ÚP.

8.1.5 Prezentace a reflexe

Na závěr probíhá finální představení jednotlivých povolání a reflexe pracovního postupu každého týmu, vzájemné hodnocení týmů a jejich komunikačních dovedností, je zde prostor pro dotazy a diskuzi.

Vhodnou úpravou žáky vyplněných karet lze získat dále využitelné podklady a prezentační materiály pro další ročníky. Nejen žáci se z tohoto projektu mohou poučit, ale i vyučující může získat od žáků cenné zkušenosti ohledně kontaktování jednotlivých pracovišť.

Závěr

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo vytvoření poznatkové báze problematiky profesního rozhodování z hlediska realizace výuky obecně technického předmětu na základní škole. Návrh projektu, který je praktickým výstupem této práce je možné využít pro doplnění výuky tematického okruhu Člověk a svět práce na základních školách a rozšířit tak vědomosti žáků o problematice.

V teoretické části práce byl vytvořen základ pro porozumění tématu kariérového rozhodování, na jehož podkladu vznikl dotazník pro žáky devátých tříd základních škol. Byla zde rozebrána historie i současný stav přístupů k problematice rozhodování o volbě povolání, dále obsah RVP ZV v tematickém okruhu Člověk a svět práce i další normativní dokumenty vztahující se k řešenému tématu. Teoretická část práce také poskytuje přehled pozitivních i negativních faktorů ovlivňujících rozhodování žáka, zároveň popisuje a kategorizuje vybrané kariérové teorie. Čtenář je zde seznámen s modelem průběhu volby povolání u žáka základní školy a dozvídá se, jaké instituce se zabývají profesní orientací dospívajících.

Empirická část práce uvádí postup a metody tvorby dotazníkového šetření, mapuje průběh výzkumné sondy a poskytuje analýzu získaných poznatků. Výukový projekt, který je uveden v aplikační části práce pak navazuje na tuto analýzu a poskytuje přímo uzpůsobený návrh čím výuku žáků obohatit, aby došlo k plnému pochopení tematického okruhu Člověk a svět práce.

Realizované šetření ukázalo na témata, kterým žáci nerozumí a o kterých se domnívají, že by bylo vhodné je akcentovat ve výuce. Jsme si však vědomi nemožnosti zobecnění výzkumné sondy, neboť byla aplikována na relativně malém vzorku respondentů. Dotazník byl šířen elektronicky na několik desítek základních škol, ke spolupráci se však podařilo přesvědčit pouze 66 žáků. I přesto je možné předpokládat, že v základních rysech by se odpovědi příliš neměnily ani s větším počtem respondentů.

V jednotlivých dílčích bodech byly cíle práce naplněny a navržený projekt reflektuje potřeby žáků, poskytuje jim návod jak se orientovat v problematice volby vzdělávací dráhy a uplatnění na trhu práce. Zároveň se s výstupy této bakalářské práce otevírá prostor pro ověření výukového návrhu a navazující šetření týkající se jeho účinnosti.

Literatura a zdroje

BALCAR, Jiří, Jan HAVLENA a Petr HLAĎO. Zvolil jsem si techniku. Proč?: faktory výběru studijního oboru a střední školy. Vyd. 1. Brno: Mendelova univerzita, 2011. ISBN 978-80-7375-484-6.

BELBIN, R. Týmové role v práci. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, 159 s. ISBN 978-80-7357-892-3.

BELBIN s.r.o. Popis týmových rolí. In: *Belbin - týmové role* [online]. 2015 [cit. 2015-06-16]. Dostupné z: http://belbin.cz/index.php?location=tym_popis

BITTNEROVÁ, Dana. Základní školy – startovní čára. In: Pražská skupina školní etnografie. *Profi-volba z deváté třídy*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2005, s. 13-24. ISBN 80-7290-216-4.

FOUS, Martin. Informace pro rodiče - přestup žáka z jiné školy. ZŠ JVM a MŠ Ostrov [online]. 2012 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://www.zsjvm.cz/view.php?cisloclanku=2012060502>

GATI, I., M. KRAUSZ a S. H. OSIPOW. A Taxonomy of Difficulties in Career Decision Making. *Journal of Counseling Psychology*, 1996, Vol. 62, No. 1, s 11-25.

GIDDENS, Anthony. Sociologie. 1.vyd., Překlad Tereza Jiroutová Kynčlová. Praha: Argo, 2013, 1049 s. ISBN 978-802-5708-071.

GOŠOVÁ, Věra. *E-U-R* In: Metodický portál RVP [online]. 2011a [cit. 2015-06-16]. Dostupné z: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogicky_lexikon/E/E-U-R

GOŠOVÁ, Věra. Pedagogicko-psychologická poradna. In: Metodický portál RVP [online]. 2011b [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: [http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogicky_lexikon/P/Pedagogicko-psychologická_poradna](http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogicky_lexikon/P/Pedagogicko-psychologicka_poradna)

HLAĎO, Petr. Profesní orientace adolescentů: Poznatky z teorií a výzkumů. 1. vyd. Brno: Konvoj, 2012, 140 s. ISBN 978-80-7302-165-8

Informační a poradenská střediska při úřadech práce (IPS). In: Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí [online]. 2005 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/sz/obcane/poradstrediska>

KAŠPÁRKOVÁ, Jana. Nadaný a talentovaný žák. In: PODLAHOVÁ, Libuše. Žák sekundární školy 1. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008, s. 36-40. ISBN 978-80-244-2164-3.

KOHOUTEK, Rudolf. Kariérové poradenství a maladaptivní profesní a studijní orientace. In: *Psychologie v teorii a praxi* [online]. 2008 [cit. 2015-05-20]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/0811/maladaptivni-profesni-a-studijni-orientace>

KOHOUTEK, Rudolf. Dotazník jako průzkumná metoda. In: *Psychologie v teorii a praxi* [online]. 2010 [cit. 2015-04-15]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1002/dotaznik-jako-pruzkumna-metoda>

MEZERA, Antonín. Hollandova teorie profesního vývoje: příručka [online]. 1. vyd. Praha, 2005 [cit. 2015-04-14]. 33 s., Dostupné z: http://vychova-vzdelavani.cz/download/holland_mezera.pdf

MEZERA, Antonín. Pro jaké povolání se hodím? 2., upr. vyd. Brno: Computer press, 2008, ISBN 978-80-251-2395-9

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. Metodické doporučení k výuce vzdělávacího oboru Člověk a svět práce na 2. stupni základních škol. Č.j.: *MSMT-43122/2014*. Praha, 2015. Dostupné z: http://www.msmt.cz/file/34695_1_1

NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ. Standardy pro základní vzdělávání: Člověk a svět práce. 2013a, [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/17383/clovek_a_svet_prace.pdf

NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. 2013b, [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/ramcove-vzdelavaci-programy/upraveny-rvp-zv>

PETROVÁ, Alena. Vybrané kapitoly z psychologie. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2009, 80 s. ISBN 978-80-244-2422-4.

PODLAHOVÁ, Libuše. První kroky učitele. 1. vyd. Praha: Triton, 2004, 223 s. ISBN 80-725-4474-8.

PRŮCHA, J., E. WALTEROVÁ, J. MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003, 322 s. ISBN 80-7178-772-8.

PUCOVÁ, Věra a kol. Orientace ve světě práce. 1. vyd. Most: Hněvín, 2003, ISBN 80-86654-02-08

STRÁDAL, Jiří. Praktické činnosti pro 6.-9. ročník základních škol: příprava na volbu povolání. 2., upr. vyd. Praha: Fortuna, 2007, 80 s. ISBN 978-80-7168-931-7.

STRAKOVÁ, Jana. Přidaná hodnota studia na víceletých gymnáziích ve světle dostupných datových zdrojů. 2010. Sociologický časopis / Czech Sociological Review 46 (2); s. 187-210

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. Přehled vývojové psychologie. 2. nezměn. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, 175 s. ISBN 80-244-0629-2.

VAŠŤATKOVÁ, Jana a Břetislav FIALA. Vstupní determinanty žáka. In: PODLAHOVÁ, Libuše. Žák sekundární školy 1. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008, s. 14-19. ISBN 978-80-244-2164-3.

VENDEL, Štefan. Kariérní poradenství. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. 224 s. Psyché. ISBN 978-80-247-1731-9.

WEDLICHOVÁ, Iva a Jiří HENZL. Metodika motivace k řemeslům ve volbě povolání žáků ZŠ. Olomouc: Asistenční centrum, 2010, 196 s. ISBN 978-80-254-6983-5.

Seznam tabulek

Tabulka 1 Charakteristika typů pracovního prostředí (Balcar, Havlena, Hlad'o, 2011). 14	
Tabulka 2 Typologie osobností podle Myersové a Briggsové	15
Tabulka 3 Krumboltzovo členění vlivů na volbu povolání (Balcar, Havlena, Hlad'o, 2011)	17
Tabulka 4 Analýza faktorů (Balcar, Havlena, Hlad'o, 2011)	24
Tabulka 5 Vzdělávací okruh Člověk a svět práce (Národní ústav pro vzdělávání, 2013b)	29
Tabulka 6 Odpovědi na otázku 3 z kategorie jiná možnost.....	39
Tabulka 7 Odpovědi na otázku 7.....	43
Tabulka 8 Odpovědi na otázku 8.....	44
Tabulka 9 Odpovědi na otázku 10 z kategorie jiná možnost.....	45
Tabulka 10 Odpovědi na otázku 13 z kategorie jiná možnost.....	48
Tabulka 11 Odpovědi na otázku 14	49
Tabulka 12 Odpovědi na otázku 15	50
Tabulka 13 Odpovědi na otázku 16	51
Tabulka 14 Přehled odpovědí na otázku 17.....	52
Tabulka 15 Zhodnocení předpokladu 6	57
Tabulka 16 Zhodnocení předpokladů	58
Tabulka 17 Belbinovy skupinové role (Belbin s.r.o., 2015).....	60

Seznam obrázků

Obrázek 1 Hollandův hexagonální model osobnosti a pracovních prostředí (Mezera, 2005)	14
Obrázek 2 Strategie kariérového rozhodování (Hlad'o, 2012)	32
Obrázek 3 Odpovědi na otázku 1	38
Obrázek 4 Odpovědi na otázku 3	39
Obrázek 5 Odpovědi na otázku 4	40
Obrázek 6 Odpovědi na otázku 5	41
Obrázek 7 Odpovědi na otázku 6	42
Obrázek 8 Odpovědi na otázku 7	43
Obrázek 9 Odpovědi na otázku 9	44
Obrázek 10 Odpovědi na otázku 10	45
Obrázek 11 Odpovědi na otázku 11	46
Obrázek 12 Odpovědi na otázku 12	47
Obrázek 13 Odpovědi na otázku 13	48
Obrázek 14 Odpovědi na otázku 14	49
Obrázek 15 Odpovědi na otázku 15	50
Obrázek 16 Odpovědi na otázku 16	51
Obrázek 17 Odpovědi na otázku 17	52
Obrázek 18 Odpovědi na otázku 19	53
Obrázek 19 Závislost týmových pozic	61

Seznam příloh

Příloha 1: Standardy základního vzdělávání vzdělávacího oboru Člověk a svět práce

Příloha 2: Plné znění otázek dotazníku

Příloha 1: Standardy základního vzdělávání vzdělávacího oboru Člověk a svět práce

Vzdělávací obor	Člověk a svět práce																								
Ročník	9.																								
Tematický okruh	8. Svět práce																								
Očekávaný výstup RVP ZV	ČSP-9-8-01 Žák se orientuje v pracovních činnostech vybraných profesí.																								
Indikátory	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák popíše základní profese a jejich podmínky z hlediska vzdělání a profesních dovedností 2. žák vysvětlí vliv školy (výběr školy, zaměření, podmínky pro přijetí) na pracovní zařazení 3. žák popíše pracovní prostředí vybraných profesí 																								
Ilustrativní úloha																									
<p>Do tabulky doplň (dle nabídky i vlastních nápadů) zaměstnání, které nejvíce odpovídá pracovní činnosti, a školu (střední, vysoká), která je nutnou přípravou pro zaměstnání.</p>																									
<table border="1"> <thead> <tr> <th>Pracovní činnost</th> <th>Zaměstnání</th> <th>Škola (základní, střední, odborná střední, vysoká)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Jednání a komunikace s žáky</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Seřizování a opravy strojů</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Navrhování budov</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kontrola výdajů společnosti</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ošetřování koní</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Veřejné vystupování</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Úprava povrchu budov</td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		Pracovní činnost	Zaměstnání	Škola (základní, střední, odborná střední, vysoká)	Jednání a komunikace s žáky			Seřizování a opravy strojů			Navrhování budov			Kontrola výdajů společnosti			Ošetřování koní			Veřejné vystupování			Úprava povrchu budov		
Pracovní činnost	Zaměstnání	Škola (základní, střední, odborná střední, vysoká)																							
Jednání a komunikace s žáky																									
Seřizování a opravy strojů																									
Navrhování budov																									
Kontrola výdajů společnosti																									
Ošetřování koní																									
Veřejné vystupování																									
Úprava povrchu budov																									
architekt, automechanik, herec, účetní, učitel, zedník, zvěrolékař																									
K pracovnímu prostředí doplň do tabulky pracovní pozici:																									
<table border="1"> <thead> <tr> <th>Pracovní prostředí</th> <th>Pracovní pozice (zaměstnání)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Kancelář</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Restaurace</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Obchod</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Stavba</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Dopravní prostředek</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kulturní zařízení</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Dílna</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Zdravotnické zařízení</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ateliér</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Laboratoř</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		Pracovní prostředí	Pracovní pozice (zaměstnání)	Kancelář		Restaurace		Obchod		Stavba		Dopravní prostředek		Kulturní zařízení		Dílna		Zdravotnické zařízení		Ateliér		Laboratoř			
Pracovní prostředí	Pracovní pozice (zaměstnání)																								
Kancelář																									
Restaurace																									
Obchod																									
Stavba																									
Dopravní prostředek																									
Kulturní zařízení																									
Dílna																									
Zdravotnické zařízení																									
Ateliér																									
Laboratoř																									
Poznámky k ilustrativní úloze	<p>ČSP-9-8-01.1 ČSP-9-8-01.3</p>																								

Vzdělávací obor	Člověk a svět práce																																
Ročník	9.																																
Tematický okruh	8. Svět práce																																
Očekávaný výstup RVP ZV	ČSP-9-8-02 Žák posoudí své možnosti při rozhodování o volbě vhodného povolání a profesní přípravy.																																
Indikátory	1. žák rozpozná své kompetence a porovná je s požadavky konkrétního povolání 2. žák navrhne v modelových situacích řešení volby vhodného povolání, profesní přípravy a vysvětlí nutnost celoživotního vzdělávání ve vybraných profesích																																
Ilustrativní úloha																																	
Práce ve dvojici: Na základě dialogu se svým spolužákem zkus vyloučit nebo potvrdit jeho dovednosti, znalosti, vlastnosti vzhledem k vybraným zaměstnáním. Do tabulky zaznamenej otázky, na které ses spolužáka ptal, a jeho odpovědi. Neptej se ale přímo („Chceš být doktor?“), ale dle svých znalostí o zaměstnání („Omdléváš, když vidíš krev? Bavilo by tě pracovat v nemocnici?“). Zjištěné poznatky diskutuj s kamarádem.																																	
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Povolání</th> <th>Otázky</th> <th>Odpovědi</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="3">Právník / Právnička</td> <td>1.</td> <td></td> </tr> <tr> <td>2.</td> <td></td> </tr> <tr> <td>3.</td> <td></td> </tr> <tr> <td rowspan="3">Automechanik / Automechanička</td> <td>1.</td> <td></td> </tr> <tr> <td>2.</td> <td></td> </tr> <tr> <td>3.</td> <td></td> </tr> <tr> <td rowspan="3">Prodavač / Prodavačka</td> <td>1.</td> <td></td> </tr> <tr> <td>2.</td> <td></td> </tr> <tr> <td>3.</td> <td></td> </tr> <tr> <td rowspan="3">Učitel / Učitelka</td> <td>1.</td> <td></td> </tr> <tr> <td>2.</td> <td></td> </tr> <tr> <td>3.</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	Povolání	Otázky	Odpovědi	Právník / Právnička	1.		2.		3.		Automechanik / Automechanička	1.		2.		3.		Prodavač / Prodavačka	1.		2.		3.		Učitel / Učitelka	1.		2.		3.		
Povolání	Otázky	Odpovědi																															
Právník / Právnička	1.																																
	2.																																
	3.																																
Automechanik / Automechanička	1.																																
	2.																																
	3.																																
Prodavač / Prodavačka	1.																																
	2.																																
	3.																																
Učitel / Učitelka	1.																																
	2.																																
	3.																																
Poznámky k ilustrativní úloze	ČSP-9-8-02.1																																

Vzdělávací obor	Člověk a svět práce
Ročník	9.
Tematický okruh	8. Svět práce
Očekávaný výstup RVP ZV	ČSP-9-8-03 Žák využije profesní informace a poradenské služby pro výběr vhodného vzdělávání.
Indikátory	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák popíše příslušné poradenské služby pro výběr povolání a jejich funkce 2. žák použije vybrané webové stránky a portály pro získání a zpracování informací týkajících se poradenských služeb, pracovních pozic a dalších profesních informací souvisejících se získáním zaměstnání; popřípadě využije jiné možnosti k získání těchto informací
Ilustrativní úloha	
<p>Pracuj s webovými stránkami Úřadu práce ČR (http://portal.mpsv.cz/upcr) a odpověz na následující otázky:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jaké úkoly má plnit Úřad práce ČR? • Podle jakých zákonů se řídí Úřad práce ČR? • Kde se nacházejí pobočky Úřadu práce ČR v kraji, ve kterém bydlíš? • Jakým způsobem probíhá rekvalifikace člověka a kdo se může rekvalifikace účastnit? • Z jakého důvodu se nezaměstnaný eviduje na Úřadu práce ČR? • Jaké služby zajišťují agentury práce? Najdi agentury práce pro město, ve kterém žiješ (popřípadě krajské město). 	
Poznámky k ilustrativní úloze	ČSP-9-8-03.2

Vzdělávací obor	Člověk a svět práce														
Ročník	9.														
Tematický okruh	8. Svět práce														
Očekávaný výstup RVP ZV	ČSP-9-8-04 Žák prokáže v modelových situacích schopnost prezentace své osoby při vstupu na trh práce.														
Indikátory	<ol style="list-style-type: none"> 1. žák aplikuje pravidla slušného chování při prezentaci své osoby v modelových situacích při vstupu na trh práce 2. žák popíše a předvede v modelových situacích žádost o pracovní pozici 3. žák využije v modelových situacích materiály, které jsou důležité pro přijímací pohovor (motivační dopis, životopis...) na konkrétní pracovní pozici 														
Ilustrativní úloha															
<p>a) V případě, že se budeš ucházet o konkrétní pracovní pozici, bude nutné předložit profesní životopis. Z možností uvedených níže doplň profesní životopis a zamysli se nad tím, o jakou pracovní pozici se může tento člověk ucházet. Zkus mu pomoci najít vhodnou pracovní pozici na některé z webových stránek, které jsou určeny k uveřejňování pracovních nabídek.</p> <table border="1" data-bbox="368 734 1385 1344"> <tr> <td>Obecné informace:</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Vzdělání:</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Praxe:</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Jazyky:</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Zkušenosti a dovednosti v oboru:</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Další zkušenosti a dovednosti:</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Zájmy a aktivity:</td> <td></td> </tr> </table> <p>aktivní znalost francouzského jazyka, věk, vysoká škola ekonomická se zaměřením na cestovní ruch, odborný pracovník pro komunikaci se zákazníky v cestovní agentuře, e-mail, kompletní základní ECDL, řidičský průkaz typu B, pasivně basketbal, střední hotelová škola, jméno a příjmení, psaní všemi deseti prsty, cestování, komunikativnost, recepční v hotelu, samostatnost a flexibilita, pasivní znalost anglického jazyka, telefon, divadlo a kino</p> <p>b) Vyzkoušej si modelovou situaci: Utvoř dvojici se svým spolužákem. Představ si, že životopis, který jsi vyplnil/a, je tvůj životopis a jdeš žádat o práci. Tvůj spolužák je v této modelové situaci tvůj budoucí zaměstnavatel. Sehraje krátkou scénku, jak by mohl takový pohovor vypadat.</p>		Obecné informace:		Vzdělání:		Praxe:		Jazyky:		Zkušenosti a dovednosti v oboru:		Další zkušenosti a dovednosti:		Zájmy a aktivity:	
Obecné informace:															
Vzdělání:															
Praxe:															
Jazyky:															
Zkušenosti a dovednosti v oboru:															
Další zkušenosti a dovednosti:															
Zájmy a aktivity:															
Poznámky k ilustrativní úloze	ČSP-9-8-04.2														

Příloha 2: Plné znění otázek dotazníku

Dotazník k volbě střední školy

Milí devátáci,

prosím vás o vyplnění dotazníku, který vám nezabere více než 10 minut. Jeho cílem je získat informace o vašich názorech souvisejících s volbou střední školy a budoucího povolání. Jedná se o součást závěrečné práce psané na Katedře technické a informační výchovy Univerzity Palackého v Olomouci. Dotazník je anonymní a získaná data budou použita pouze pro účely této práce. Otázky nelze vyplnit dobře či špatně, každý váš názor je pro vyhodnocení důležitý. Výsledky se stanou podkladem pro přípravu výukového projektu k tématu volby povolání.

Děkuji za Váš čas a energii! Barbora Hejduková

Kolik je ti let?

Zbývá 20 znaků

Jakého jsi pohlaví?

- muž
 žena

Na jakou střední školu se hlásíš? (Je na prvním místě ve tvé přihlášce)

- střední odborné učiliště bez maturity
 střední odborné učiliště s maturitou
 střední škola s maturitou humanitního zaměření
 střední škola s maturitou technického zaměření
 gymnázium
 konzervatoř
 jiná možnost

Napište vlastní odpověď

Zbývá 100 znaků

Budeš na této škole skládat přijímací zkoušky?

- ano
 ne

Máš náhradní variantu pro případ, že by ses nedostal/a na zvolenou školu (obor)?

- ano, podal/a jsem si pro jistotu přihlášku i na další školu (obor)
 ne, vím, že se na zvolenou školu dostanu
 jiná možnost

Napište vlastní odpověď

Zbývá 100 znaků

Skládal/a bys v případě využití náhradní varianty přijímací zkoušky?

- ano
 ne
 jiná možnost

Napište vlastní odpověď

Zbývá 100 znaků

Jak bys charakterizoval/a své rozhodování o volbě střední školy?

Likertova škála

	ano	spíše ano	nevím	spíše ne	ne
přikládal/a jsem váhu názoru rodičů	☐	☐	☐	☐	☐
přikládal/a jsem váhu názoru učitelů či školního výchovného poradce	☐	☐	☐	☐	☐
přikládal/a jsem váhu názoru kamarádů	☐	☐	☐	☐	☐
rozhodnutí jsem udělal/a pouze sám za sebe	☐	☐	☐	☐	☐

Jestliže jsi přikládal/a váhu názoru ještě někoho jiného, napiš prosím koho.

tato otázka je nepovinná

 Napište odstavec

Zbývá 1500 znaků

Kdy ses začal/a rozmýšlet kam si podáš přihlášku?

- v prvním pololetí osmé třídy
- v druhém pololetí osmé třídy
- v prvním pololetí deváté třídy
- v druhém pololetí deváté třídy
- jiná možnost

Napište vlastní odpověď

Zbývá 100 znaků

Myslíš si, že se ti rodiče z hlediska volby střední školy dostatečně věnovali?

- ano
- ne
- jiná možnost

Napište vlastní odpověď

Zbývá 100 znaků

Kdy si myslíš, že se tví rodiče této problematice začali věnovat?

- Brzy, dříve než jsem o tom začal/a uvažovat sám/a.
- Včas, v době kdy jsem o tom uvažoval/a sám/a.
- Pozdě, když už jsem byl/a rozhodnut/a.
- jiná možnost

Napište vlastní odpověď

Zbývá 100 znaků

Myslíš si, že vám dostatečné informace k volbě střední školy poskytla vaše základní škola?

- ano
 ne
 jiná možnost

Napište vlastní odpověď

Zbývá 100 znaků

Kdy si myslíš, že jste se ve škole začali zabývat touto problematikou?

- Brzy, dříve než jsem o tom začal/a uvažovat sám/a.
 Včas, v době kdy jsem o tom uvažoval/a sám/a.
 Pozdě, když už jsem byl/a rozhodnut/a.
 jiná možnost

Napište vlastní odpověď

Zbývá 100 znaků

Získal/a jsi ve škole tyto informace z oblasti profesní orientace?

	ano	ne	nevím
Jak získat a utřídit informace o svém zdravotním stavu, osobních vlastnostech, schopnostech a zájmech.	☐	☐	☐
Jak informace o sobě zpracovat a vyhodnotit ve vztahu k dalšímu osobnímu rozvoji.	☐	☐	☐
Kde najít a jak využít profesní informační a poradenské služby.	☐	☐	☐

Získal/a jsi ve škole tyto informace z oblasti vzdělávání?

	ano	ne	nevím
přehled o náplni různých učebních a studijních oborů	☐	☐	☐
přehled o průběhu přijímacího řízení	☐	☐	☐
přehled o tom kde dohledávat informace o oborech které tě zajímají	☐	☐	☐

Získal/a jsi ve škole tyto informace z oblasti trhu práce?

	ano	ne	nevím
přehled o různých povoláních a požadavcích nutných k jejich vykonávání	☐	☐	☐
přehled o pracovních úvazcích, pracovních dobách a pracovištích	☐	☐	☐
přehled o možnostech uplatnění v oblasti bydliště	☐	☐	☐
přehled o formách podnikání a podmínkách provozování podniku	☐	☐	☐

Jaké informace od školy očekáváš v rámci přípravy na volbu budoucího povolání?

	ano	ne	nevím
Přehled v oblasti sebepoznání a sebehodnocení (jak zjistit kdo jsem, co umím a co mě zajímá).	☐	☐	☐
Přehled o náplni různých učebních a studijních oborů (kam se mohu přihlásit, co mě na dané škole čeká).	☐	☐	☐
Přehled o různých typech povolání (kde a jak je lze vykonávat).	☐	☐	☐
Přehled o tom, kde dohledávat informace o oborech a povoláních které tě zajímají.	☐	☐	☐
Přehled z oblasti organizace a průběhu přijímacího řízení (jak, kam a kdy podat přihlášku).	☐	☐	☐
Přehled o pracovních úvazcích, pracovních dobách a pracovištích (kde kdy, jak dlouho a za kolik budu pracovat).	☐	☐	☐
Přehled o formách podnikání a podmínkách provozování podniku (co dělat, když mám vlastní nápad, či nechci být zaměstnanec)	☐	☐	☐

Jaké jiné informace k tématu bys ještě ve škole uvítal?

tato otázka je nepovinná

 Napište odstavec

Zbývá 1500 znaků

Jsi spokojený/á se svou volbou střední školy na základě všech informací a rad získaných v deváté třídě?

ano

ne

jiná možnost

Napište vlastní odpověď

Zbývá 100 znaků

ODESLAT DOTAZNÍK

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Barbora Hejduková
Katedra:	Technické a informační výchovy
Vedoucí práce:	Mgr. Martin Havelka, PhD.
Rok obhajoby:	2015

Název práce:	Informační zabezpečení pro rozhodování žáků ZŠ o vzdělávací a profesní dráze
Název v angličtině:	Informational provision for primary school pupils about choosing a major or a career path
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá tématem volby další vzdělávací dráhy žáků 9. tříd ZŠ. V teoretické části popisuje faktory ovlivňující rozhodování žáka a seznamuje s modelem průběhu profesní orientace. Empirická část je zaměřena na dotazníkové šetření týkající se znalostí žáků a toho, co by v oblasti kariérového rozhodování chtěli vědět. Aplikační část nabízí návrh výukového projektu doplňujícího informace a dovednosti, které žákům podle dotazníkového šetření chybí.
Klíčová slova:	Volba další vzdělávací dráhy, kariérové rozhodování, výukový projekt, Člověk a svět práce, profesní orientace
Anotace v angličtině:	Thesis deals with the next education path choice in grade 9 of Czech primary schools. Theoretical part describes pupil's decision affecting factors and familiarizes with professional orientation model. Empirical part is focused on survey related to pupils knowledge and what they would like to know in career decision-making. Application part offers educational project suggestion completing informations and skills pupils are missing according to survey.
Klíčová slova v angličtině:	Next education path choice, career decision-making, educational project, Man and the world of work, professional orientation
Přílohy vázané v práci:	Příloha 1: Standardy základního vzdělávání vzdělávacího oboru Člověk a svět práce Příloha 2: Plné znění otázek dotazníku
Rozsah práce:	69 stran + 10 stran příloh
Jazyk práce:	český